

ISMERKEDÉS A TITKOS TANÍTÁSSAL

JOHN ALGEO VEZETÉSÉVEL

FORDÍTOTTA: MISKOLCZI GÁBOR, 2010.

MAGYAR TEOZÓFIAI TÁRSULAT

TARTALOM

Előszó.....	3
Néhány szó a tanulmányozóhoz.....	4
1. A Titkos Tanítás: a Felfedezés Könyve.....	6
2. A Könyv nagy vonalakban – a címlap	11
3. A könyv nagy vonalakban: Ajánlás, Az olvasóhoz, Tartalomjegyzék és előhangok.....	16
4. A Titkos Tanítás születésének körülményei.....	22
5. A Titkos Tanítás kiadásai	25
6. Hogyan olvassuk a Titkos Tanítást?	29
7. A Három Alapvető Előterjesztés	32
8. Az 1. kötet összefoglalása	40
9. Bevezető jegyzetek a 2. kötethez.....	43
10. Utószó a 2. kötethez	48
11. A Titkos Tanítás más megismerési módjai.....	50
12. Miért tanulmányozzuk a Titkos Tanítást.....	55
1. Függelék: Más javasolt olvasmányok.....	59
2. Függelék: Oldalszámozások megfeleltetése.....	68
3. Függelék: a Bowen jegyzetek	69
4. Függelék: Téves elképzelések a Titkos Tanításról	75

ELŐSZÓ

Ez a könyvecske csupán egy a Titkos Tanítás sokféle lehetséges megközelítései közül. Alapját a Bowen jegyzetek adják, amelyekről úgy tudjuk, Blavatskyné személyes tanácsait rögzítették. Ezen túl azonban szabadon merít a mű sok más tanulmányozójának gyakorlatából és bölcsességéből is. Nem tudok mindannyiuknak név szerint köszönetet mondani, de az alább felsoroltak különféle módon közvetlenül hozzájárultak elkészültéhez, különösen az eredeti elképzeléshez adott jobbító javaslataikkal. Ha bármi értékeset találnak benne, az nekik, valamint az I. Függelékben felsorolt műveknek köszönhető. Egyikük sem felelős azonban a benne minden bizonnyal előforduló tévedésekért és félreértelmezésekért.

Az értékes segítséget nyújtók közé tartozik Adele S. Algeo aki minden elképzelhető módon segít, bármit is csináljak; aztán Matthew J. Beagen, Ted G. Davy, Geoffrey A. Farthing, Grace F. Knoche és munkatársai a Társulat pasadena-i (Kalifornia) központjából, Doss McDavid; Joy Mills, Gladney Oakley, Emily Sellon, Hugh Shearman, aki segítségemre volt abbéli erőfeszítéseimben, hogy az eredeti Bowen jegyzetek nyomára bukkanjak, és Murray Steinfeldt aki az ellenőrzésben segédkezett, továbbá John P. Van Mater, az eredeti kiadással megegyező fotókiadást küldött nekem a Teozófia Társulat pasadenai központjából.

A könyvecske egyes részletei már korábban megjelentek nyomtatásban, így például a *Theosophist* 1988. októberi számában, valamint a Titkos Tanítás megjelenésének 100. évfordulója alkalmából, 1988. október 29 - 30-án a kaliforniai Pasadena-ban megrendezett konferenciához kapcsolódóan kiadott anyagban.

A Titkos Tanítást tanulmányozók között jelentős különbségek tapasztalhatók a művel és annak tanulmányozásával kapcsolatos megközelítésben. Az itt leírtakban megfigyelhető megközelítésmód – mely szerint a Titkos Tanítás figyelemre méltó, sőt csodálatos munka, ám nem mentes a hibáktól, és semmilyen módon nem tekintendő „szent szövegnek” – valószínűleg nem fogja elnyerni mindenki tetszését. Az író előre is sajnálkozását fejezni ki bármilyen kiérintett sérelem miatt azok felé, akik másként tekintenek a műre. Mindazonáltal úgy gondolja, hogy az Ősi Bölcsesség és a Titkos Tanítás szellemében tiszteletben kell tartanunk egymás nézeteit, miközben nem kell szükségképpen egyetértőnünk azokkal.

NÉHÁNY SZÓ A TANULMÁNYOZÓHOZ

Ez a könyvecske 12 fejezetet és további néhány függelékkel tartalmaz, melyeknek célja hogy segítsenek megismerkedni a világ egyik legfigyelemreméltóbb könyvével, H. P. Blavatsky Titkos Tanítás című remekművével. A fejezetek egyike sem feltételezi a művel kapcsolatos előzetes ismeretek meglétét, hanem bevezetőnek szántuk a kezdő tanulmányozók számára. Ugyanakkor bízunk benne, hogy e tekintetben már haladottabb tanulmányozók is találnak benne figyelemre méltót.

Az 1. fejezet igyekszik feltárni, miféle könyv is a Titkos Tanítás. A 2. és 3. fejezet végigvezet a könyv cím- és első lapjain, valamint bemutatja szerkezeti felépítését. Ezeket ugyan sok olvasó valószínűleg átugorná, pedig előfordul (mint például a Titkos Tanítás esetén), hogy lényeges adalékokkal szolgálnak a mű témájához. A 4. és 5. fejezet történelmi visszatekintés, felidézi, hogyan született meg a mű, valamint annak egymást követő különféle változatai. A 6-10. fejezetek olyan módszert mutatnak be, melyet a hagyományok szerint H.P. Blavatsky maga ajánlott. A 11-12. fejezetek másféle módszereket írnak le, valamint az olvasó elé tárják, miért érdemes tanulmányozni ezt a művet.

A könyvnek nem célja, hogy megmondja, mi van megírva a Titkos Tanításban, hanem inkább módszereket próbál adni ahhoz, hogy az olvasó maga fedezze fel azt. És bár az író nézetei óhatatlanul felsejlenek a sorok között, azok pusztán a tanulmányozók egykének nézetei, és nem szükségképpen hasznosak mások számára. Az olvasó használja fel belőle, ami számára hasznos és hagyja figyelmen kívül, ami nem az.

Egy könyvet minden olvasója egyéni, különleges módon közelít meg. Az olyan mesterművek, mint a Titkos Tanítás, számos különféle, egyformán hasznos módon fejthetők meg, mert nem létezik egyetlen, kizárólagosan „helyesnek” tekinthető értelmezésük. Ami azt illeti, minél nagyobb jelentőségű egy mű, annál szélesebb a benne felfedezhető lehetséges értelmezések köre, és annál többféle módon lehetséges ezeket megragadni. Ennek a könyvecskének az a célja, hogy segítsen felfedezni néhányat ezek közül valamennyi teozófiai témájú mű legnagyobbikában, a Titkos Tanításban.

A felfedezőúthoz mindössze erre a könyvecskére és a Titkos Tanítás egy példányára van szükség. Az utóbbinak több különféle kiadása létezik, melyek alapvetően nem különböznek, ám nagymértékben eltérnek külsőségeikben, oldalszámozásukban, és valamelyest a tartalmukban is. A legszélesebb körben elterjedt kiadásokat az 5. fejezetben adjuk meg, tanulmányozás céljára bármelyikük megteszi. Az itt következőkben alkalmazott oldalszámhivatkozások azonban az eredeti, első kiadáshoz igazodnak, amelynek oldalszámozását a legutóbbi idők kiadásai már megőrizték. Ha tanulmányozó esetleg az egyiki adyari (6 kötetes) kiadást használná, a 2. Függelékben található az itt levő oldalszámhivatkozások és az adyari kiadás oldalszámainak megfeleltetéséhez.

A számos helyen fellelhető „További javasolt olvasnivaló” jó kiindulópontként szolgálhatnak további szellemi felfedezőutakhoz és gondolatmenetekhez. Ezek közt akadnak szótárak

vagy más könyvek is, amelyek újabb fényt vethetnek a Titkos Tanításban írtakra. A tanulmányozó bátran gombolyítsa tovább azokat a gondolat-fonalakat, amelyeket ő maga érdekesnek és hasznosnak ítél, és hagyja ki azokat, amiket nem. Ha viszont ilyen javaslat egy fejezet szövegében jelenik meg, a leghasznosabb azt ott és akkor elolvasni mielőtt a fejezetben tovább haladna, mert az ilyen olvasnivalók gyakran épp a fejezet további tartalmának megértését alapozzák meg.

Számos olvasója „nehéz olvasmánynak” minősítette a Titkos Tanítást. Az általuk tapasztalt nehézségek fő okai az alábbiak lehetettek:

1. Először is, a mű által az olvasó elé tárt kép az univerzumból és benne az emberiség szerepéről alapjaiban rengetheti meg az olvasó világgépét, ugyanakkor magával ragadó. Az író ismeretei elképesztően széles területet fednek le, a könyv által felölelt tárgykör és annak megjelenítése igazán lélegzetelállító.
2. Másodikként említhető az, hogy a könyv több mint egy évszázada született, így számos tudományos, vallási és filozófiai eszmefuttatása a XIX. század végéhez kötődik. Ettől függetlenül alapgondolatai örökérvényűek, és a nagytitka alá került tudományos, vallási, filozófiai elvek ugyanolyan időszerűek, mint megírása idején.
3. Harmadsorban olyan - forradalmian új, különös, vagy éppen hihetetlennek tűnő - elképzelésekkel lep meg minket, amikhez esetenként semmiféle alapozó háttérmagyarázattal nem szolgál. Az olvasónak magának kell felismernie az alapeszméket, kiszűrnie a lényegi üzenetet a csomagolásként szolgáló részletek sokaságából. És ezután még meg is kell tudnia emésztetni mindazt, ami ezekből következik világgépünkre és a világban elfoglalt helyünkre vonatkozóan.
4. Negyedszer, a könyv tárgyköreinek sorrendje gyakran véletlenszerűnek tűnik, miközben a magyarázó szövegrészek váltakozva hol alig értelmezhetően tömörek és homályosak, hol meg ismétlésekbe bocsátkoznak. Az olvasónak magának kell kihámozni az érvelés lényegét és összekapcsolni azt a magyarázni szándékozott szövegrésszel.

Ez a könyvecske segítséget nyújt a fentiek kikerüléséhez, de egyéb buktatókkal az olvasónak továbbra is magának kell megbirkóznia. A Titkos Tanítás nem egy szokványos könyv. Ám az általa elének kép a kozmosz rendjéről és mindaz, ami ebből következik olyan lenyűgöző, hogy azóta sok generáció olvasóközönsége találta úgy, hogy semmilyen megismerését célzó erőfeszítés sem túl nagy, ha a hozadékát tekintjük. Ha e könyvecske olvasója csatlakozik a Titkos Tanítás tanulmányozóinak táborához azért, hogy felfedezze maguknak a benne rejlő bölcsességet, a könyv máris beteljesítette írójának szándékát.

JOHN ALGEO

1. A TITKOS TANÍTÁS: A FELFEDEZÉS KÖNYVE

A Titkos Tanítás (TT) főműve Helena Petrovna Blavatskynak, annak a nagyhatású orosz aszszonynak, akinek elsősorban köszönhetjük, hogy mint a nyugati világ olvasói, megismerkedhettünk azokkal az eszmékkal, melyek az „Ősi Bölcsesség”, „Ezoterikus hagyomány” vagy „Titkos Tanítás” nevet kapták. 1875-ben Blavatskyné néhány másik személy (elsősorban Henry Steel Olcott és William Quan Judge) segítségével megalapította a Teozófiai Társulatot azért, hogy ezeket az eszméket jobban megismerhesse a nyugati kultúrkör embere, és hogy a tanulmányozók és kutatók egyként a gyakorlatban is megvalósíthassák azokat. Összegyűjtött művei közel húsz kötetet tesznek ki, melyek között a legfontosabb a Titkos Tanítás.

A mű nagy jelentőségét hatalmas ívű áttekintése és az a merészség adja, amivel az addigi világképet átalakítva következtetéseit megteszi. Azonban nem teljesen összefüggően tárgyalja témakörét: az univerzum és benne az emberiség eredetét és alapvető természetét. Olvasásához legelőbb is meg kell értenünk, milyen célból készült a könyv. Vannak könyvek, amelyek azért íródtak, hogy szórakoztassanak, másokat útmutatónak szántak, megint másokat inspiráló céllal írtak. A Titkos Tanítás egyik ilyen csoportba sem sorolható. Persze vannak szórakoztató, útmutatásként alkalmazható és inspiráló részletek benne, de ezek nem a könyv elsődleges célját szolgálják.

H.P. Blavatsky írt szórakoztató könyveket – mint például indiai utazásainak elsőként orosz nyelven megjelent, majd angol nyelven *From the Caves and Jungles of Hindustan* (Úti levelek Hindusztán barlangjaiból és dzsungeléből) címmel megjelent élménybeszámolóit. De ha valaki szórakoztatást vár a Titkos Tanítástól, valószínűleg csalódnai fog.

HPB írt útmutatónak szánt könyveket is, mint amilyen a *Key to Theosophy* (Kulcs a teozófiához), amely azóta is bevezetőként szolgálhat napjaink teozófusai hétköznapi életének és gondolkodásának alakításához. Ám ha valaki útmutatást keresne a Titkos Tanításban, valószínűleg zavarosnak találná azt. Sok teozófus gondolta már úgy, hogy utasításokként kell értelmezni a benne leírtakat, ám HPB világossá teszi, hogy rossz úton jár, aki főművét valamilyen összefüggően felépített oktatási anyagként próbálja felhasználni.

HPB írt továbbá inspiráló célú könyveket is, melyek közül talán a *The Voice of the Silence* (A Csend Hangja) a legmélyebb értelmű és leggazdagabb útmutató a spirituális élet felé haladáshoz. Ám ha valaki inspirációt vár a Titkos Tanítás olvasásától, azt nagy valószínűséggel elkedvetleníti a benne gyakorta előforduló száraznak minősíthető értekezések.

Olvasása közben lesznek szórakoztató percek, hosszú oldalakon át tartó útmutatások, és inspiráló pillanatok is. De HPB vaskos könyve nem ezekért íródott, hanem másféle cél érdekében, amire a legjobb szó talán a „felfedezés” lehetne. Nem akar szórakoztatni, vezetni vagy érzékenyebbé tenni minket valami iránt. Segíteni akar abban, hogy felfedezzük magunknak az Igazságot.

Élete vége felé Blavatskyné maga köré gyűjtött egy csoport tanulót személyes képzésük céljából. Ezek egyike egy leszerelt tengerésztiszt, Robert Bowen volt, aki jegyzeteket készített mindarról, amit Blavatskyné a Titkos Tanítás tanulmányozásának módjáról mondott. Ezekből tudjuk, hogy világosan értésükre adta, nem tanácsos azt feltételezni, hogy a könyv minden igazságot, és csak igazságot tartalmaz, sőt még azt sem hogy egyáltalán fellelhető benne Igazság. Az ő szavait idézve: „Úgy közelítsétek meg a TT-t – mondja –, hogy nem remélték tőle a létezés végső igazságát és semmi más gondolatotok ne legyen, csak az, hogy milyen messzire vezethet el az Igazság FELÉ. Lássátok a tanulmányban az elme gyakorlásának és fejlesztésének olyan módját, amelyet másféle tanulmányok soha nem adnak meg.” A Titkos Tanítás tehát nem annyira a benne fellelhető gondolatok miatt értékes, hanem mert segítségével megtanulhatunk önállóan gondolkodni. Így hát az nem valami szórakoztató olvasmány, tankönyv vagy inspiráló mű, hanem a felfedezés könyve.

Ezért, miközben nagyszerű tanításai és jelentőségteljes meglátásai miatt nagyra értékeljük, mint a modern teozófia alapművét, soha nem szabad abba a hibába esnünk, hogy megkérdőjelezhetetlen, végső igazság forrásának, holmi „szent könyvnek” tekintjük. Már maga a könyv felépítése - beleértve megírásának folyamatát, tartalmi felépítését, sőt még gondolatvilágát is – azt sugallja, hogy az efféle megközelítés helytelen. De mielőtt nekilátnánk megírása körülményei vagy nagyszerű gondolatai taglalásának, előbb meg kell vizsgálnunk a mű fizikai megjelenését azért, hogy legyen valami fogalmunk arról, miről is beszélünk.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

1. Olvassa el az alábbi (a-d) bekezdéseket. Melyek a szórakoztatóak, útmutatásnak szántak, vagy inspirálóak közülük? Akad köztük olyan, amelyikre e jelzők közül több is igaz?
 - a) (Ebben Blavatskyné egy *Peri* nevű elefánton történt utazását írja le. Olvasásakor emlékezzen rá, hogy Blavatskyné elég termetes asszony volt.) *Peri* minden lépése felért egy akrobataképzővel, hiszen a legváratlanabb mutatványokat kényszerítette ki belőlünk. Ha jobb lábával előre lépett, előrebuktunk. Amikor meg a bal lábával lépett, liszteszsákokként hanyatlottunk hátra miközben végig egyik oldalról a másikra dőltünk. Ez a gyakorlat a tűző napsütéssel súlyosbítva hamarosan hagymázás lázalomhoz kezdett hasonlítani, olyasmihez, mintha az embert egy rémálma közepén érné utol a tengeribetegség. Az élvezeteket tovább fokozta, hogy miközben a perzselő napsütés közepette egy szakadék szélén kanyargó köves ösvényen ereszkedtünk le, *Peri* megbotlott, én meg e váratlan zökkenő miatt teljesen elvesztettem egyensúlyomat. Az elefánt hátán hátul, a becses vendégnek kijáró helyen ültem, ahonnan megállíthatatlanul elkezdtem lefordulni. Úgy tűnt, semmi nem menthet meg attól, hogy súlyos sérüléseket szenvedve a szakadék fenekén találjam magamat, ha elképesztő ösztönről és helyzetfelismerésről tanúságot téve közbe nem lép az állat. Az ugyanis háta „meredélyéről” lecsúszásom közben félúton szó szerint elkapott a *farkával*. Valószínűleg megérezte, hogy zuhanok, és farkát ügyesen a testem köré fonta, azonnal megállt és elkezdett térdre ereszkedni. Csakhogy természet adta súlyom túlságosan nagy

bizonyult a törékeny állat vékonyka farkának. És bár nem ejtett le, sietve a földre hengerített és sokatmondóan felnyögött, valószínűleg azt gondolván, hogy nagylelkűsége miatt immár búcsút mondhat a farkának. Láthatólag ez volt a véleménye a *mahoutnak* is, aki a tarkójáról leugorva a segítségemre sietett, majd tovább lépett, hogy megvizsgálja az állat állítólagos „sérült” farkát...

A *mahout* legelőször is hűvös nyugalommal megvizsgálta a farkat, sőt néhány-szor a biztonság kedvéért meg is ráncigálta azt. Épp készült visszatérni szokott helyére, mikor meghallotta amint meggondolatlanul együttérzésemet fejeztem ki *Peri* farka miatt. És ekkor váratlanul taktikát változtatott. A földre vette magát és szörnyű nyögdécselés közepette ide-oda kezdett fetrengeni. Hangos zokogással tarkított motyogással és lamentálással, szinte halottként gyászolva azt próbált meggyőzni mindenkit arról, hogy „Maam-Saab” letépte *Peri* farkát, s hogy *Perit* ezzel örök időkre megbecstelenítette, akit férje, a büszke *Airávata* (Indra saját kedvenc elefántjának egyenes ági leszármazottja) szeme láttára szégyenbe hozott, és aki ezért majd megszakít minden családi köteleket vele, és így szegény *Perinek* nem maradt más választása, mint a halál...

Ekként siránkozott a *mahout*, mit sem törődve útitársaink tiltakozásával. Hiába próbáltuk megértetni vele, hogy a „büszke *Airávata*” a legcsekélyebb jelét sem adta annak, hogy ilyen kegyetlen lépésre készülne hitvesével, a „tiszteletre méltó *Chamchalái Perivel*” szemben (kinek horpaszát ő még ebben a sorsdöntő pillanatban is békésen dörgölte ormányával), és hogy *Peri* farka végül is ép és a helyén van. Mindez semmit sem számított! Hosszú idő után végül barátunk, a szokatlanul erőteljes testalkatú Náráyana türelmét veszítve igencsak eredeti módszerhez folyamodott. Egyik kezével ledobott egy ezüst rúpiát, míg a másikkal *dhotijánál* megragadva a *mahout* vézna testét, felemelte őt és fejfelé előre utána hajította az érmének. Az meg mit sem törődve vérző orrával, egy éhes állat mohóságával vetődve a zsákmányra felkapta a rúpiát, majd a porban arcra vetve magát előttünk vég nélküli „salaams”-okat hallatott hálája jeléül. Mindezt átmenet nélkül úgy, hogy az egy pillanattal korábban még reménytelenül tragikus helyzetértékelését most eszeveszett öröm váltotta fel. Végül a látványosságnak véget akarván vetni, és hogy meggyőzzön minket arról, hogy a farkok – hála a „saab imádságainak” - tényleg rendben van, rácsimpaszkodott, mint harangozó a kötélre, míg le nem cibálták onnan, hogy térjen végre vissza a megszokott helyére. (*From the Caves and Jungles of Hindustan*, 122-124. oldal.)

- b) Teozófusok által elismert igazság, hogy az Emberiség tagjainak egymástól való függése áll az mögött, amit megosztott karma néven ismerünk, és ez a törvény szolgál magyarázatként a kollektív szenvedés és annak enyhítése kérdésére. Ezen túlmenően az is okkult törvényszerűség, hogy egyetlen ember sem emelkedhet felül a maga egyéni gyarlóságain anélkül, hogy magával ne húzná a közösséget is, amelyhez tartozik – legyen ez a felemelkedés bármilyen kicsiny is. Ugyanígy senki sem vétkezhet, vagy szenvedhet vétke miatt egymaga. A valóságban nem létezik olyasmi hogy „Elkülönültség”. Ehhez az önző állapothoz a

természet a szándék vagy indíték tekintetében enged a legközelebb minket. (*Key to Theosophy*, 203. oldal.)

- c) Helyes, shrávaka (tanuló). Készülj, mert egyedül kell menned. A tanító csak megmutatja az utat. Egy Ösvény van mindenki számára: de a célba érés módja zarándokok szerint változik. (A Csend Hangja, 19. oldal.)
- d) Nézd a keleti égboltot elárasztó szelíd fényt. A dicsőítés jegyében ég és föld egyesül. És a négyszeresen megnyilvánult erők, a lobogó tűz és az áramló víz, az illatos föld és a zúgó szél szerelmes éneke hallik.

Hallga! ... az aranyfény mérhetetlen örvényléséből, amelyben a Győztes fürdik, felzeng szavak nélkül a természet minden hangja, ezernyi módon hirdetve:

örvendeztetek, óh *mjalba* (föld) lakói.

Egy zarándok visszatért „a másik partról”.

új *arhan* [megmentő] született.

Béke legyen minden lényvel.¹

- 2. A TT heurisztikus műnek tekinthető. Mit jelent a *heurisztikus* szó? A szó görög eredetű, és felfedezésnek lehetne fordítani. Nézze meg egy nagyobb szótárban, hogy ott miként határozták meg. Tudna mondani néhány dolgot a mindennapi életből, ami heurisztikus, azaz aminek az adja az értékét, hogy segít kitalálni valamit, vagy elvezet egy felfedezéshez?
- 3. Thomas S. Kuhn a *The Structure of Scientific Revolutions* (A tudományos forradalmak felépítése) c. könyvében azt állítja, hogy a tudósok felfedezéseit korlátok közé szorítja az, amit tudnak, vagy amiről úgy gondolják, hogy már tudják. Ezt *paradigmának* nevezi, és úgy határozza meg, mint „az adott időpontban érvényes hiedelmek, értékek, módszerek, stb. összessége, amelyekben egy közösség egyetért” [175. oldal]. Kuhn azt is megkérdőjelezi, hogy a tudomány egyáltalán elmozdul-e valami abszolút igazság irányába, vagy csupán olyan kérdésekre ad válaszokat, amelyeknek felvetését előítéletei, avagy paradigmája lehetővé teszik.

Pontosabban fogalmazva lehet, hogy – nyíltan vagy burkoltan - fel kell, hogy adjuk azt a nézetet, miszerint a paradigma váltások a tudósokat meg a tőlük tanulókat közelebb viszik az igazság megértéséhez... Van egyáltalán haszna azt képzelni, hogy létezik egy igaz, kizárólagos és objektív nézete a természetnek, és hogy a tudomány eredményességét leginkább azzal mérhetjük, hogy mennyivel visz minket közelebb ehhez a végső célhoz? [170-171. oldal]

¹ A Csend hangja, III. töredék, A Hét Kapu (*A ford.*)

Vesse össze Kuhn fenti állítását Blavatskyné korábban idézett állításával („Úgy olvasátok a TT-t, hogy közben ne reménykedjetez abban, hogy a létezés végső Igazságát megeliletek benne...”)

4. Fontos, hogy szétválasszuk a Titkos Tanítást mint könyvet azoktól az alapvető eszméktől, amiket közvetít. Ezeket szintén Titkos Tanításként emlegetik, emiatt könnyen összetéveszthetők azzal, ahogyan őket a könyv elénk tárja. Más nevekkel is felruházták már őket, úgymint *Ancient Wisdom* (Ősi Bölcsesség), *Esoteric Tradition* (Ezoterikus Hagyomány), *Eternal Teaching* (Örökérvényű Tanítás, szanszkrit nyelven *Sanatana Dharma*) valamint *Perennial Philosophy* (Időtlen Filozófia). Ismerősen hangzanak ezek az elnevezések? Tudna még más elnevezést említeni a régi korokból bárhol a világon fennmaradt „titkos” tanításokra?
5. Üsse fel a TT- bárhol, válasszon ki találomra egy rövid szakaszt – mondatot vagy bekezdést. Olvassa el, gondolkodjon róla 5-10 percet, majd írja le egy papírra gondolatait. A papírt tegye egy borítékba, jegyezze fel rá a TT-szakasz helyét és tegye el a borítékot valahová, ahol később megtalálhatja.
6. Olvassa el Hugh Sherman *Purpose Beyond Reason* (Cél túl a józan észen) c. munkáját, és foglalja össze, mit mond Blavatskyné munkájáról.
7. Sylvia Crinston *HPB: The Extraordinary Life and Influence of Helena Petrovna Blavatsky* (HPB: Helena Petrovna Blavatsky különös élete és hatása) c. művében olvassa el a 6. rész 8. (*Secret Doctrine, 349-360. o.*) fejezetét, és foglalja össze, mit állít a TT-ről és az általa gyakorolt befolyásról.

2. A KÖNYV NAGY VONALAKBAN – A CÍMLAP

Ha a Titkos Tanítás tanulmányozását el akarja kezdeni, az ember tanácstalannak érezheti magát, hogy hol is kezdjen hozzá. Lewis Carrol Alice Csodaországban c. meséjében a Szív Felső tárgyalásán a fehér Nyuszi azt a feladatot kapta, hogy olvasson fel egy irományt. Nem tudván hol is kezdje, a Királyhoz fordult:

„Hol kezdjem, felség? - kérdezte. Kezdd a kezdetén - mondta a Király -, és leghelyesebb, ha a végén végzed.”

Mi is ezt a megközelítést alkalmazzuk – legalább is kezdetben. Az elején fogjuk kezdeni. A Titkos Tanítás esetében ez a címlapot jelenti.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT

Nézze meg a címlapot és olvasson el mindent ott. Milyen információkat talál rajta?

FŐCÍM

Több információ jelenik meg a címlapon, mint azt első pillantásra feltételeznénk – kezdve magával a címmel az oldal tetején. Maga a cím „Titkos Tanítás” paradoxon, vagyis olyasmi, ami első látásra ellentmond önmagának, valójában azonban mélyebb értelemben mégis igaz. Egy mondás szerint a kis igazságok ellentettje hamis állítás, ám egy nagy igazság ellentéte egy másik nagy igazság. Egy másik mondás szerint a paradoxon olyan igazság, ami a feje tetején áll, hogy ezzel magára vonja a figyelmet. Maga a tény, hogy a könyv címe paradoxon, lényeges a mű célja szempontjából.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Gondolkozzon el és keressen példát más paradoxonokra az életben.

Azután gondolja meg, milyen módon paradoxon a cím: „Titkos Tanítás”?

ALCÍM

Az alcímek általában többet árulnak el a mű témájáról, melyre a főcím csak utal. A Titkos Tanítás alcíme: „A TUDOMÁNY, A VALLÁS ÉS A FILOZÓFIA SZINTÉZISE”. A *szintézis* szó görög eredetű, két része a *syn* ‘együtt’ és a *thesis*, mely egy olyan igéből képzett, melynek jelentése ‘tesz, rak’. Amikor azt mondjuk, hogy egy könyv téziseket tartalmaz, azt értjük ez alatt, hogy valamilyen eszmét ‘letesz’ az olvasó elé. Vagyis a szintézis jelentése ‘együtt letenni’. Az alcím tehát azt üzeni, hogy a könyv egybefon és együtt tár elénk eszméket a tudomány, vallás és filozófia területéről.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Mi a Teozófiai Társulat második célkitűzése, és miként kapcsolódik ahhoz az alcím? A második célkitűzésben az *összehasonlító* szót sokan csak a vallásokra vonatkoztatják. Érthetnék-e a TT alcíméből kiindulva úgy, hogy az mindhárom öt követő főnévre vonatkozik?

ÍRÓ

Rögtön az alcím után közlik velük, ki a könyv írója: H. P. Blavatsky. Ez elég világosnak látszik. Ha rákérdezzük, hogy ki írta TT-t, a válasz az, hogy Blavaskyné. Ám a helyzet az, hogy a helyes válasz erre a kérdésre attól függ, mire értjük azt, hogy 'írta'. Kétségtávol Blavaskyné szerkesztette a művet és ő is az elsődleges szerzője, ám többen mások is hozzájárultak megszületéséhez. Vissza fogunk térni erre a kérdésre a 4. –A Titkos Tanítás megszületése- c. fejezetben.

A címlap Blavaskynét úgy is megemlíti, mint az *Isis Unveiled* íróját. Ez a közlés valószínűleg azért került oda, mert ez a könyv Blavaskyné másik nagy munkája, és a TT számos reménybeli olvasója számára már ismerős volt. De lehetett egy másik oka is, mégpedig az, hogy amikor Blavaskyné nekilátott a munkának, ami végül a TT lett, még csak a *Isis Unveiled* javított kiadását készült megírni.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Lapozzon az Olvasóhoz c. fejezethez és olvassa el a második bekezdést. Miért gondolta meg magát Blavaskyné, és írt egy új könyvet az *Isis Unveiled* javított és bővített kiadása helyett?

MOTTÓ

A továbbiakban a címlapon utalást találunk a könyv céljára. Az oldal kellős közepére került a Teozófiai Társulat jelmondata, mely nem más, mint Benáreszi maharadzsa családjának jelmondata. A szöveg a szanszkrit íráshoz a betűket adó devanagari nyelven jelenik meg, alatta a fordítás: „Nincs magasztosabb vallás az igazságnál.” – még egy Titkos Tanítás sem.

H.P. Blavatsky Titkos Tanításának célja nem valami olyannak a felfedése volt, amit addig titokban tartottak, és amit elsőként ő nyilvánított ki. Inkább az, hogy elvezesse az olvasót annak az Igazságnak a felismeréséhez, ami túlmutat mindenféle tanon – ahhoz az Igazságoz, amely nem foglalható szavakba, mivel nagyszerűségét egyetlen nyelv sem képes kifejezni. Senki sem tett fogadalmat, hogy titokban tartja ezt az Igazságot. És senkinek nem is szükséges ilyen fogadalmat tennie, mert bár a végső Igazság felfedezhető, mégsem adható át. És ez az, ami valamennyi tanítás között a legtitkosabbá teszi.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT

Hogyan végződik a Titkos Tanítás? Lapozzon a 2. kötet végéhez annak utolsó lapjára, és olvassa el a befejező szavakat. Mik azon az oldalon az utolsó szavak? Milyen következtetést vonna le a címlap és a mű utolsó szavai alapján? A farkába harapó kígyóhoz hasonlóan HPB műve is ott végződik, ahol elkezdődött: Nincs magasabb vallás az Igazságnál. Ezzel is figyelmeztet minket, nehogy összetévezzük a könyv tartalmát – legyen az bármilyen nagyszerű is – magával a végső Igazsággal.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT

A kínai miszticizmus egy kiemelkedő munkája, a Tao Te King (*Az Út és az Erény Könyve*) ezekkel a szavakkal kezdődik²: „Az út, mely szóba-fogható, nem az öröktől-való; a szó, mely rája-mondható, nem az örök szó.” A Tao sok tekintetben a szanszkrit *dharma* kínai megfelelője. Vajon miért tette a Tao Te King írója a könyv legelejére ezeket a szavakat? Milyen hasonlóság fedezhető fel közte és a Teozófia Társulat mottója között?

KÖTET CÍM

A TT két kötetének címlapjai megegyeznek, kivéve hogy a köteteknek megvan a maguk saját címe, mely közvetlenül a mottó alatt kapott helyet. Az egyes kötetek címei: „Kozmogenezis” és „Antropogenezis”. Mindkettő görög szavakból áll, ahol a *genesis* jelentése 'kezdet, eredet', amint azt a Tóra, a zsidó Biblia első könyvéből is tudjuk. Héber nyelven azt a könyvet *B'reshit*-nek nevezik, aminek szó szerinti jelentése 'kezdetben', és megegyezik a Biblia első fejezetének első szavával.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT

Keresse meg Mózes Első Könyvében az 1.1 fejezetet – milyen szóval kezdődik ez a szakasz? Hogyan kezdődik Szent János evangéliuma? Ismer még további teremtéstörténeteket a mitológiából? Ön szerint mi lehet az oka, hogy a világ kezdetéről szóló történetek olyan széles körben ismertek szerte a világon?

A TT jelképes története a dolgok eredetének az univerzumban és az emberi életben. Mítoszt teremt a modern világ számára, vezetőül szolgál a kozmosz és az emberi élet terén. Nem részletezi a fizikai világ jelenségeit, mert az a fizika, kémia és biológia tárgykörébe tartozik. Nem foglalkozik az emberi élet jellegzetességeivel sem, hiszen azért van az antropológia és a történelem. Ezek helyett a kozmosz és az emberiség végső eredetére, céljára és e kettő kapcsolatára koncentrálnak.

² Weöres Sándor fordításában.

A *cosmo-* szóösszetevő a világegyetem görög nevéből (*cosmos*) származik. A szó eredeti alapjelentései a 'rend', 'szépség'. A görögök rendezettséget és a szépséget ugyanazon dolog két jellemzőjének tekintették és úgy tartották, hogy az univerzum mindkettővel rendelkezik.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT

Mi lehet a kapcsolat a *kozmetika* és a *kozmosz* szavak között? Keresse ki e szavakat egy értelmező szótárban.

Az *antropo-* szóösszetevő görög eredetije emberi lényt jelöl.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT

Milyen egyéb szavaink vannak még, amelyekben az 'antropo' előtag szerepel? Segítségképpen használjon egy szótárat.

Így tehát a TT két kötete a rendezett és gyönyörű univerzum, valamint az emberi lények eredetét tárgyalja. A kettőt gyakran párba állítja, hogy összevesse, vagy az egyik jellegzetességeit a másik segítségével kihangsúlyozza. Ilyenkor az univerzumot néha makrokozmoszként, míg az emberi lényt mikrokozmoszként említi.

A KIADÁS

A címdal végén a kiadással kapcsolatos információt találjuk, amely három helyszínt sorol fel. A mű Londonban és New Yorkban egy időben jelent meg. Madras is szerepel a felsorolásban, mivel ez utóbbi volt a nemzetközi Teozófiai Társulat székhelye és a *Theosophist* (Teozófus) c. folyóirat kiadásának helye.

A címlap hátoldalán a szokásos szerzői jogi nyilatkozat kapott helyet. Ennek tartalma eltérhet, attól függően, hogy a könyv példány a londoni vagy new york-i kiadásból származik, mert a könyvet e két országban szerzői jogvédelem alá helyezték.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT

Fejtse ki véleményét az alábbi kijelentésekről a Teozófia Társulat mottójának fényében:

- a. A Teozófiai Társulat tagjai mindannyian olyan vallást vagy filozófiai tanokat vallhatnak magukénak, amelyet akarnak, avagy semmilyen, ha ez felel meg nekik, feltéve hogy rokonszenveznek és készek cselekedni a Szervezet három célkitűzése közül egy vagy több megvalósítása érdekében. A Társulat emberbaráti célú, tudományos szerveződés testvériség eszméjének nem elméleti, hanem gyakorlati megvalósításáért dolgozik, és ... minden tagnak kötelessége... a tőle telhető mértékben segíteni a három közül legalább egy célkitűzésének megvalósítását. Máskülönben nincs oka rá, hogy tag legyen. Aki csatlakozik, lehet, hogy valódi teozófussá válik, de az is lehet, hogy nem. Taggá bárki válhat azzal, hogy csatlakozik a Társulathoz, de a Társulat nem formálhat teozófust olyan emberekből, akiknek nincs érzéke az isteni rend iránt, avagy azokból, akik a teozófiát a saját –

mondjuk így- szektáriánus, önző módjukon értelmezik... „Tezófus az, aki cselekszi a teozófiát”. (Kulcs a teozófiához, ???? old.)

- b. A teozófia alapvetően az (EGY és mindent felölelő) Igazság szellemi és anyagi oldalának tudománya, vallási és filozófiai kutatások letisztult párlata. Mint látható képviselője a mindent felölelő Igazságnak - melyben minden vallás és filozófia benne foglaltatik, amelyek mindegyike ama Igazság egy-egy részletét képviseli – a Társulat nem lehet szektáriánusabb, vagy nem mutathat nagyobb mértékű részrehajlást mint bármely antropológiával vagy földrajzzal foglalkozó társaság. (Blavatsky *Collected Writings*, 11: 124)
- c. Mi azt mondjuk, hogy a teozófia nem *egy* vallás... hanem lényegében a „teozófia *a* vallás”. Egy vallás a maga igaz és helytálló értelmezésében olyan valami, ami összekötő kapocsként szolgál az emberek között, nem pedig valamely kinyilvánított dogma vagy hitrendszer. Mármost a vallás, *mint olyan* a maga átfogó értelmében nem csak *minden EMBERT*, hanem *minden LÉNYT*, sőt *minden LÉTEZŐT* egy lenyűgözően nagyszerű Univerzum, mint egyetlen egység részének tekint. Ez a mi teozófiai meghatározásunk a vallásra. (Blavatsky *Collected Writings*, 10: 161)

3. A KÖNYV NAGY VONALAKBAN: AJÁNLÁS, AZ OLVASÓHOZ, TARTALOMJEGYZÉK ÉS ELŐHANGOK

AJÁNLÁS

A következő oldalon mindkét kötetben HPB ajánlását találjuk. Minden fontosabb könyvét valamilyen csoportnak ajánlotta, és érdemes ezeket az ajánlásokat elemezni, összevetni. Az ajánlások mindegyikéből kiolvasható az olvasói kör, amelynek HPB a könyvet szánta, és ha sorba állítjuk ezeket, bizonyos mintát fedezhetünk fel. Íme a sorozat:

Fátyoltalan Ízisz (1877): Ezeket a köteteket az író a Teozófia Társulatnak ajánlja, melyet 1875-ben New Yorkban azzal a céllal alapítottak, hogy a bennük tárgyalt témakört tanulmányozza.

Titkos Tanítás (1888): Ezt a munkát minden fajok és minden országok igaz teozófusainak ajánlom, mert ők akarták és számunkra készült.

Kulcs a teozófiához (1889): „H.P.B” ajánlásával valamennyi tanulójának, hogy okulhassanak, és taníthassanak, ha eljön az ideje.

A Csend hangja (1889): Ajánlva annak a néhányynak.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Keresse meg a kulcsszavakat, amelyek megjelölik azoknak a körét, akiknek a fenti könyvek íródtak. Milyen haladvány rajzolódik ki HPB ekképpen sorba állított ajánlásai-ból?

AZ OLVASÓHOZ

Az 1. kötet ajánló sorait az egész munkára vonatkozó 2 oldalas bevezetés³ követi. Ez a két oldal hasznos háttér információval szolgál a TT megírásáról, valamint kinyilvánítja a mű célját és irányultságát.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Olvassa el a bevezetés első oldalán az „Egyáltalában nem kinyilatkoztatásként tárja fel ezeket az igazságokat...” kezdetű szakaszt. Miért tagadja HPB, hogy valamilyen “misztikus tan” kinyilatkoztatója lenne? Szenteljen különös figyelmet a “Most megpróbáljuk a

³ Az angol eredetiben *Preface*, a magyar fordításban „Az olvasóhoz” a fejezet címe.

legrégebb tanokat...” kezdetű mondatnak. Miként fedezhető fel minden mondatban a mű alcíme?

Az utolsó előtti bekezdésből („A munka célját így határozhatnánk meg:..”) megtudunk néhányat azokból a törekvésekből, amik HPB szem előtt tartott műve megírása közben. Öt ilyen sorol fel, de ezek három csoportra oszthatók. Az első kettő (“megmutatni”, “megjelölni”) a kozmosz és az emberi élet rendjével kapcsolatos, és –mivel a létezés célját és értelmét kutatja- a filozófia tárgykörébe sorolható. A második kettő (“felemelje”, “felfedje”) valamennyi vallás közös alapjait és egységességét hangsúlyozza. Az ötödik olyan a dolgokkal foglalkozik, amiket a modern tudomány nem ismert fel.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Fogalmazza meg a kinyilvánított célokat a saját szavaival, majd vesse össze ezeket a könyv alcímével.

A bevezetés egy latin mondással zárul: *De minimis non curat lex*, amit talán úgy fordíthatnánk, hogy „A Törvény nem zavartatja magát csekélységek miatt.” Ennek a latin mondásnak többféle értelmezése is lehet. A latin *lex* szó egyik lehetséges fordítása megegyezik a szanszkrit *dharma*-éval, amit viszont úgy is fordíthatunk, hogy ‘tantétel’, ‘tanítás’.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

1. Vesse össze a fenti latin mondást a Bevezetés utolsó szakaszával. Mi lehetett az oka, hogy HPB ezzel a mondással zárta le?
2. Lehet a mondást úgy értelmezni, hogy a TT nem zavartatja magát csekélységek miatt?
3. Mennyiben változna meg a mondás értelme, ha itt az állna, hogy „A Tanítás nem zavartatja magát csekélységek miatt”? Rá tudna mutatni, miből látszik, hogy a TT nem foglalkozik jelentéktelen részletekkel?

TARTALOMJEGYZÉK

Az 1. kötetben a Bevezetés, valamint a 2. kötetben az ajánlás után találjuk az egyes kötetek tartalomjegyzégeit. A két kötet igencsak eltérő tárgykörökkel – a kozmoszsal illetve az emberi lényel – foglalkozik, természetes hát, hogy e tárgykörökhöz tartozó tartalomjegyzék is nagyon különbözik. Ám fő vonalaikban, általános felépítésükben nagyon is hasonlóak ezek.

Az 1. kötetben találunk egy Bevezetést⁴, amely az egész műre vonatkozik. Emellett mindkét kötetnek megvan a maga bevezető szövege – az 1. kötethez megírt az Előszó⁵, a 2.-hoz készült pedig a Bevezető jegyzetek⁶ címet kapta.

⁴ Az angol eredetiben *Introductory*. (A ford.)

Ezután mindkét kötet tartalma három részből áll. Az első részek egy ősi írásból, Dzyan könyvéből vett néhány kiválasztott stanzát, valamint az ezekhez fűzött magyarázatokat és megjegyzéseket tartalmazzák. Az 1. kötet stanzái a kozmosz, míg a másodikban idézettek az emberiség fejlődéséről szólnak. A TT ezekre a stanzákra épül, és bizonyos értelemben véve a műben minden egyéb ezeknek a magyarázata, vagy velük kapcsolatos eszmefuttatás.

A második rész mindkét kötetben a világban ismert vallások és mítoszok szimbólum rendszeréről, illetve arról szól, milyen kapcsolat fedezhető fel ezek és a kötetben idézett stanzák között. Ezek természetesen a XIX. századi ismeretekre épülnek és ezért némelyik mára túlhaladottá vált, ám a tárgyalásukkor alkalmazott gondolatmenet és következtetések korunk számára is figyelemre méltóak és jelentőséggel bírnak, hiszen a XIX. századi tudományt az Ősi Bölcsességgel veti össze, ami ugyanannyira igaz ma, mint volt ezer évvel ezelőtt.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

A *Dzyan* szó szakszkrit *dhyana*-ból képzett, melynek jelentése „gondolkodás, meditálás”, és ugyancsak gyökere a kínai *ch’an* és japán *zen* szónak. Ez a név a buddhizmusnak egy olyan ágát jelöli, amely a világ megértését intuitív, meditatív módon igyekszik elérni, elsősorban paradoxonokon meditáláson keresztül. Mit sugall a *Dzyan* szó eredeti gyökere azon stanzák céljával és alkalmazásuk módjával kapcsolatban, amik a TT alapjául szolgálnak?

A két kötet fő részei az alábbi rend szerint épülnek fel.

1.	2.

Bevezetés (Az Olvasóhoz)	
Előszó	Bevezető jegyzetek
I . rész: A kozmikus fejlődés	I. rész: Antropogenezis
7 stanza	12 stanza
A hét stanza magyarázata	A 12 stanza magyarázata
Összefoglalás	Utószó
II . rész: A szimbolizmus fejlődése	II. rész: A világvallások ősi szimbólumai
III . rész: A tudomány és a Titkos Tanítás	III. rész: A tudomány és a Titkos Tanítás
összevetése	összevetése

⁵ Az angol eredetiben *Proem*. (A ford.)

⁶ Az angol eredetiben *Preliminary Notes*. (A ford.)

EPIGRAMMÁK

HPB valamennyi könyvében szerepeltet bizonyos találó, odaillő idézeteket, melyek mintegy megadják az adott mű alaphangját.

Az első és második idézet az 1. kötet első rész (A kozmikus fejlődés) előtt található egy-egy költemény részlet. Az első egy ősi, védikus teremtéstörténeti himnuszról, a második egy XVIII. századi angol költő, John Gay „Gondolat az örökkévalóságról” című verséből vett részlet.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

1. Fogalmazza meg saját szavaival, hogy mi ennek a két költeménynek az üzenete? Azután olvassa végig a hét stanzát az „A kozmikus fejlődés” részből (1: 27-34) úgy, hogy benyomásokot szerezzen róluk, de ne igyekezzen részleteiben megérteni őket. Vesse össze tartalmukat és hangulatukat az őket követő stanzákéval.
2. A védikus teremtéshimnuszt (Rigvéda, Mandala, X. 129. 1-7) az eredeti TT egy XVIII. századi fordításban idézi, és kihagy 8 sort a részlet közepéből. A kihagyott részeket dőlt betűvel szedve a teljes szöveg alább olvasható. Ezt a verset úgy tartották számon, mint a kétkedés megnyilvánulását. Mi módon vág egybe a versből sugárzó „kétkedés” azzal, amit HPB mond az Igazság kereséséről?

„Sem van, sem nincs, nem voltak, sem derült egek,

Sem messze nyúló téres égi boltozat.

Mi az, mi mindent eltakart? Mi volt a rejtő?

A víz fenéktelen mélysége volt-e az?

Nem volt halál - s mégsem volt semmi halhatatlan,

Nem volt határ az éj és nap között. Csak az

Egyetlen Egy lélegzett lélekzettelen,

És addig nem volt más Rajta kívül.

Sötétség volt s mindent sűrű ködbe burkolt

A mély homály - a fény nélküli óceán -

A rejtő méhben rejlő csíra, egy egész

Természet, megpezsdült a forrongó melegre.

Így jött létre a kezdetekben a Vágy,

Csírája minden eljövendőnek.
A szívükkel kutató bölcsek
Megértették, hogy a Lét a Nemlétből ered.
A választóvonal mindent kétfelé osztott:
Mi került az fölé és mi alá?
Az őselődök, építők, hatalmas erők:
Szabadon működtek a fentről jövő energia által.
Ki a titok tudója? Itt ki hirdetője?
Honnan, honnan való e nagyszerű teremtés?
Maguk az Istenek később születtek -
Ki tudja, honnan jött e millió létező?
Azt, hogy honnan való e nagyszerű teremtés,
Akár maga akarta, vagy ha néma volt is,
A Legfőbb Látnok, Ő, ki fönt a mennybe trónol,
Ő tudja azt csupán - vagy tán még Ő se tudja.”⁷

A harmadik idézet: ezt a négy soros versrészletet mindkét kötetben a „A tudomány és a Titkos Tanítás összevetése” című fejezet (1:475 and 2:643), előtt megtaláljuk.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Vesse össze ennek a négy soros idézetnek az üzenetét a védikus temetéshimnusz végével. Mi az, amiben hasonlóak? Illik ez a négy soros egy tudománnyal foglalkozó fejezet elé?

A negyedik idézet: a 2: xv lapon egy Szent János evangéliumából vett egymondatos idézetet találunk.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Kinek szájából hangzik el az evangélium eme mondata, és kire utalnak szavai, amikor azt mondja „aki engem küldött”? Ön szerint miért idézi HPB ezeket a szavakat?

Az ötödik idézet: a 2: xvi. oldalon van egy az evolúcióról szóló részlet az *Isis Unveiled*-ből.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

⁷ Rigveda, Mandala X. 129. 1-7

Ennek az idézetnek alapján különbözik vajon a tudomány és a TT evolúcióról alkotott elképzelése?

A hatodik idézet: a 2: 14 oldalon található vers egy részlet a nagy finn eposzból, a Kalevalából.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

A Kalevalából vett idézet összecseng az Antropogenezis 12 stanzájával. Figyelje meg az idézett részlet mitikus szereplőit. Tudna mondani hasonló alakokat más eposzokból, költeményekből?

A hetedik és nyolcadik idézet: a 2: 447 oldalon, az „A világvallások ősi szimbólumai” című rész elején két idézet szerepel. Az egyik egy kabbalista könyvből, a másik az Egyházalapító Atyák egyikétől származik.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

1. Vesse össze a két idézetet. Fogalmazza meg mondandójukat saját szavaival is. Lapozza át az általuk bevezetett részt (2: 449-641) hogy tisztában legyen azzal, milyen témaközöket tárgyal bennük HPB Miért illenek oda ezek az idézetek?
2. Az ebben a fejezetben megismertek fényében mit mond önnek az alábbi idézett szakasz, és mi az üzenete a TT-ről és a teozófiáról?
3. „Mármost ami a *dharmát* illeti: már kifejeztük, hogy milyen nagyra tartjuk a buddhista etikát. Csakhogy a teozófia másról is szól, nem pusztán magatartási szabályokról. Az ugyanis megvalósítja a buddhizmus kora előtti etika és a Védák korát is megelőző metafizika, továbbá a Hermész előtt már létező tudomány egységének csodáját. A teozófiai értelemben vett fejlesztés igényli az ember valamennyi összetevőjének közreműködését, az intellektusét ugyanúgy mint a spiritualitását, és programunk két utolsó célkitűzése nagyobb fontossággal bír, mint amit a jelek szerint [bizonyos orientalisták] tulajdonítanak ezeknek.” (Blavatsky, *Collected Writings*, 10: 123)

„Létezik egy út, mely meredek és rögös, veszélyekkel teli - de mégis egy út, amely egyenesen az Univerzum szívébe vezet. Megmondhatom nektek, hogyan találjátok meg azokat, akik megmutatják a csak befelé nyíló titkos ajtót, amely a kezdő mögött örökre bezárul. Nincs olyan veszély, amelyet a rendíthetetlen bátorság ne tudna legyőzni. Nincs olyan próbatétel, amelyen a makulátlan tisztaság ne tudna túljutni. Nincs olyan nehézség, amelyen az erős értelem ne tudna felülkerekedni. Azokra, akik mindezeket átjutottak, olyan jutalom vár, amit nem is lehet szavakkal kifejezni - erő és hatalom ahhoz, hogy megmentsék, és áldást hozzanak az emberiségre. Azokra pedig, akiknek ez nem sikerül, jövőbeni életükben várhat a siker.” (Blavatsky, *Collected Writings*, 13: 219)

4. A TITKOS TANÍTÁS SZÜLETÉSÉNEK KÖRÜLMÉNYEI

A TT jelenlegi formájában egy rendezett, arányosan felépített bemutatása a témának, de ezt HPB nem ilyenek alkotta. Minden zseniális alkotónak vannak hiányosságai, nemritkán igencsak meglepőek. Blavatskyné zseni volt az ezoterikus ismeretek területén, ám híján volt a rendező és szervező képességeknek, amelyekkel az ismereteket összefüggően, logikusan és világosan tálalni lehet. Wachtmeister grófnő emlékirataiban így utal erre a hiányosságra:

HPB maga alapvetően és az ő sajátos elméleti beállítottságából eredően alkalmatlan volt tanításainak rendezett, türelmes felvezetésére és átadására. (30)

Majd a grófnő idéz egy levélből, melyet HPB írt neki saját személyiségének ezen oldaláról:

Soha nem tanítottam senkit másként, csakis a magam megszokott módján... Ha abban a büntetésben kellene részesülnöm, hogy holmi professzoros módszerrel napi egy, ne adj' Isten kétórányi szokásos oktatást tartsak, hát inkább elmenekülnék az Északi Sarkra és meghalnék még aznap, végleg megszakítva kapcsolatomat a teozófiával. Képtelen vagyok ilyesmire, amint azt mindenkinek tudnia *illene*, aki ismer engem. (31)

HPB képtelensége arra, hogy „professzoros” módszerrel elmagyarázzon dolgokat teljesen nyilvánvaló az *Isis Unveiled* (Fátyoltalan Ízisz) olvasóinak, hiszen az a munka nem követ semmilyen világos tervet a felépítésében, hanem egyik témáról a másikra csapong. A témakörök mind nagyon érdekesítőek, ám a könyv maga rendezetlen. Az *Isis* megírásában segédkező Henry S. Olcott így emlékezett meg erről: „[HPB] úgy dolgozott, hogy nem volt világos terve, hanem a gondolatok úgy ömlöttek ki elméjéből, mint valami kiapadhatatlan kútból, amely folyton túlfolyik a kávéjában. Összevissza bugyogott szüntelen patakocskákban, valamennyi bekezdése önmagában kerek egész volt, melyet zavar nélkül oda lehetett illeszteni a megelőző vagy a következő bekezdéshez is.” (*Old Diary Leaves, 1: 204*) Egy –talán kétes hitelességű- anekdota szerint HPB megírta az *Isis* lapjait, majd amint megvolt egygyel, a padlóra dobta, Olcott ezredesre hagyva ezzel a lapok felszedésének és értelmes sorrendbe rendezésének feladatát.

HPB eredetileg az elmúlt korok híres okkultistáinak életrajzaival akarta kezdeni a Titkos Tanítást. Hogy mi következett ezen életrajzok után az eredeti kéziratban, azt valószínűleg soha nem fogjuk megtudni már, mivel egy nagybácsi és egy unokatestvér –Bertram és Archibald Keightley- átrendezték azt. Ők hívták meg HPB-t Londonba azért, hogy segíthesenek befejezni a könyvet, és HPB átadta nekik a kéziratot, hogy elolvassák és javítsanak rajta. Ami ezután jött, azt legjobban Bertram Keightley szavai adják vissza:

„HPB átadta az egész kéziratot Dr. Keightley és jómagam kezébe, azzal az utasítással, hogy olvassuk el, pótoljuk az írásjeleket, javítsunk az angolságát, változtassunk rajta – és általában kezeljük úgy, mintha a sajátunk volna. Ezt természetesen *nem* tettük meg, mivel sokkal jobban tiszteltük tudását annál, semhogy ilyet merjünk megtenni egy ennyire fontos művel.

De mindketten végigolvastuk az egész – kb. méternyi magasságú- kéziratot, a legmesszebbmenő alapossággal javítottuk angolságát és pótoltuk az írásjeleket ott, ahol az elengedhetetlenül fontos volt. Majd hosszas tanakodás után –jól emlékszem rá, ami engem illet remegő lábakkal- meglátogattuk az oroszországi barlangjában és ünnepélyesen elé tártuk a véleményünket, hogy az egész anyagot át kell rendezni valamilyen világos terv szerint, mivel mostani állapotában az egy újabb *Isis Unveiled*, csak a tervszerű elrendezés hiányát, a témák ésszerű egymás utánosságát tekintve még annál is sokkal rosszabb.

Némi vita után HPB elzavart minket azzal, hogy csináljunk a kézirattal, amit akarunk. Több mint elege volt az áldott művéből, átadta a gyepelót nekünk, mosta kezeit vele kapcsolásban, és ránk hagyta, hogy hozzuk ki belőle, amit tudunk.

Visszavonultunk hát, és meghánytuk-vetettük a dolgot. Végül eléje tártuk a tervünket, amint azt a téma jellege maga sugallta, vagyis hogy osszuk a művet négy kötetre melyek mindegyike álljon három részből: (1) Stanzák és magyarázataik, (2) Szimbolizmus és (3) Tudomány. Továbbá, az eredeti szándékával (hogy t.i. nagy okkultisták életrajzaival töltse meg) ellentétben, az első kötetben a dolgok természetes sorrendjének megfelelően inkább a kozmosz evolúcióját tárja az olvasó elé. Ezt követően folytassa tovább az emberi evolúcióval, és ez után jöhetne a néhány nagy okkultista élettörténetét tartalmazó kötet. Végül a negyedik kötetben írhatna a gyakorlati okkultizmusról, már persze ha bármikor lesz ideje, hogy megírja azt.

Ezt az elképzelést tártuk HPB elé, és ő ezt ebben a formában jóvá is hagyta.

A következő lépés az volt, hogy újra végigolvastuk a kéziratot és nagyjából átrendeztük azt a mű első két kötetét kitöltő témakörök –kozmogónia és antropológia- vezérfonala mentén. Ennek elkészülte, és az eredmény HPB általi jóváhagyása után az így átrendezett kéziratot képzett gépírókkal legépeztettük, az egészet újra átolvastuk, javítottuk, az eredeti kézírásossal összevetettük, majd az összes görög, héber és szanszkrit idézetet mi magunk beleírtuk. Ekkor vált szembeszökővé, hogy a Stanzákhoz kapcsolódó magyarázatok az akkori műben összesen nem tettek ki többet, mint körülbelül húsz oldalt. Így hát leültünk, hogy komolyan elbeszélgessünk vele, és javasoljuk, hogy írjon a célnak jobban megfelelő Magyarázatok részt, amint azt a bevezetőben meg is ígérte olvasóinak. A válasz rá jellemző volt: „De hát mi a bánatot mondhatnék? Mit *akarnak* tudni? Hiszen az egész dolog olyan szembeszökően nyilvánvaló, mint az orr az ember arcán!!!” ...

Végül a következő megoldás született: Az összes Stanza valamennyi slokáját felírtuk (vagy kivágtuk és felragasztottuk) egy-egy papírlap tetejére, és papírszeletekre felírva rátűztünk minden olyan kérdést, ami ésszerű időn belül felmerült bennünk az adott slokával kapcsolatban. Ebben a munkában Richard Harte úr nagyon hathatós segítséget nyújtott, hiszen a kérdések jelentős része tőle származott. HPB kiválasztott egy nagy adagot ezekből, alaposabb magyarázatot íratott velünk hozzájuk, vagy a saját elképzeléseinket (olyanokat amilyenekkel rendelkezünk) arról, hogy mire várhatnak magyarázatot az olvasók tőle, írt még pár dolgot és beleszötte azt a keveset, amit korábban már megírt az adott slokához, míg végül elkészült a munka. (*Reminiscences, 78-80*)”

Ha azt kérdezzük, ki írta a Titkos Tanítást, több különböző választ kapunk, attól függően, hogy mit értünk az alatt, hogy „írta”. Kétségkívül HPB volt a könyv írója, amennyiben az az ő gondolatait tartalmazza, melyeket ő maga vetett papírra. Ám mások is hozzájárultak a könyv alap gondolataihoz, és ennyiben társszerzői a műnek. A mű alapötlete Morya Mester-től származik, aki azt is megírta, hogy egyes részeit ő és Kuthumi Mester diktálták HPB-nek. És Bertram Keightley visszaemlékezései az ő és mások hozzájárulásáról a mű szerkesztésében eléggé nyilvánvalóvá teszik, hogy ő, unokafivére és még néhányan mások adták meg végső formáját, felépítését a nyomdába került köteteknek, sőt tartalmának egy része is nekik köszönhető – elsősorban a stanzákhoz kapcsolódó magyarázatokban. A Titkos Tanítás tehát sok ember közös műve.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

1. Vesse össze a TT Keightley fenti leírásából kirajzolódó felépítését és tartalmát a nyomtatásban megjelent mű tartalomjegyzékével. Milyen hasonlóságokat lát?
2. Milyen következményekkel járhat azok számára a TT szerkesztési módjának ismerete, akik azt megkérdőjelezhetetlen igazságtartalmúnak, különösképpen ha „szent könyvnek” tekintenék?
3. Olvasson el néhány másik történetet is a TT írásával kapcsolatban, például az 1. Függelék „Háttér információk és életrajzok” című fejezetében felsorolt művek közül. Foglalja össze röviden, mit mondanak ezek a TT megírásának módjáról, körülményeiről.
4. Olvassa el Olcott ezredes visszaemlékezéseit az *Isis Unveiled*-ről az *Old Diary Leaves* 1. kötet, 13. fejezetében (1: 204- 19) és vesse össze azzal, amit a TT megírásának körülményeiről megtudott.

Valamennyien társ-tanulók vagyunk, ki több, ki kevesebb tudással; de a Teozófia Társulat egyetlen tagja sem kellene, hogy többnek gondolja magát, mint tanításra érett tanuló, még a legjobb esetben sem. Senkinek nincs joga dogmákat felállítani. (Blavatsky, *Collected Writings* 9: 242–3).

Csak a Nirvána még fizikai testben, a Földön elérése volt betudható annak, hogy [Buddha] korábbi testet öltései során messzire jutott „Dzyan ösvényén” (a tudás és bölcsesség útján). A beavatottat minden újra születésében elkísérik mentális és intellektuális képességei, ám a „természetfeletti” jelenségek létrehozásának képességét minden testet öltéskor újra meg kell szereznie. (Blavatsky, *Collected Writings* 14: 400).

5. A TITKOS TANÍTÁS KIADÁSAI

A TT 1888. október 20-i első megjelenését követő kiadásainak történetéről érdemes tudni valamennyit, mert akad számos kiadás, melyek kisebb, és egy-két olyan is, ami nagymértékben különbözik az elsőtől.

Első kiadás. A TT első kiadását eredetileg 500 példányra tervezték, és már a tulajdonképeni megjelenésének napját megelőzően minden darabja elkelt.

A nagy érdeklődésre tekintettel, megjelenését követően szinte azonnal elkezdtek a változatlan utánnomását. Ezt az utánnomást abban az időben „második kiadásnak” nevezték, bár valójában csak az első kiadás további példányainak kinyomtatásáról volt szó. A szó megszozott értelmében egy könyvnek csak akkor beszélhetünk újabb kiadásáról, ha lényeges változtatások történtek a szövegében, vagy szedését, nyomtatási képét megváltoztatták. Ha egy könyvet a korábbi nyomtatási képpel, szövegében legfeljebb apró változtatásokkal ismételt kiadnak, azt utánnomásnak nevezzük. Ezért amit akkor a TT „második kiadásának” neveztek, a valóságban csupán az első kiadás utánnomása volt.

Harmadik kiadás. Később, mikor a könyvben végül változtatások történtek, az eredményt „harmadik kiadásnak” nevezték el, mivel a „második kiadás” elnevezés addigra már az előbb említett utánnomott elsőhöz kapcsolódott. Az 1893-ban kiadott harmadik kiadást Annie Besant ellenőrizte, aki kijavította az eredeti kiadás néhány nyilvánvaló szedési hibáját, valamint nagyszámú apróbb módosítást végzett az angol nyelvhelyesség, a következetesség és a könnyedebb stílus érdekében. Az eredeti kiadás tárgymutatója eléggé elnagyoltra sikerült, ezért két évvel később, 1895-ben a könyvhöz egy tárgymutatót tartalmazó kötetet is hozzáadtak.

Az 1. kötetben Blavatskyné ígér egy 3. kötetet, és előre jelez egy majdani 4.-et is. Ezt az ígéretet megismétli a 2. kötet végén is.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Mit mond HPB a TT 3. és 4. kötetéről a Bevezetés első bekezdésében (1: vii), és a második kötet végén (2: 798)?

HPB határozott állítása további kötetekről a jelek szerint eltúlzott optimizmusból fakadt. Maradt ugyan sok anyag az általa eredetileg elképzelt 1. kötetből, és voltak további elképzelései arról, mit akar közölni ezekben a későbbi kötetekben, azonban úgy tűnik elég keveset vetett végül papírra ezekből. Annie Besant a kiadatlan anyagot, és összeszerkesztette a tanítások egy részével, amiket Blavatskyné az általa élete alkonyán alapított Ezoterikus Iskola hallgatóinak adott, és ez látott napvilágot 1897-ben, mint a Titkos Tanítás „3. kötet”. A „3. kötet” kétségkívül tartalmaz némi anyagot híres okkultistákról – azt, ami az első kötetből kimaradt.

Ez a „3. kötet” egy ideig ugyan részét képezte a TT kiadásainak, ám ma már nem nyomtatják ki annak részeként, hanem külön kötetben *„The Esoteric Writings of H. P. Blavatsky* (H. P. Blavatsky ezoterikus írásai) címmel lelhető fel, továbbá összetevői időrendi sorrendben megtalálhatók Összes Műveiben (Collected Writings). A teozófiai irodalom elmélyült tanulmányozóinak eltér a véleménye arról, hogy valójában mennyinek van helye ezekből a TT 3. kötetében, de egy részüknek kétségkívül igen (lásd: Caldwell, *„The Myth of the ‘Missing’ Third Volume of The Secret Doctrine*”). Habár ezeket a TT részeként már nem adják ki, mind-egyik megérdemli a tanulmányozók figyelmét.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Vizsgálja meg a “3. kötet” tartalmát a TT egy olyan kiadásában, aminek az része, vagy a fentiek közül valami más forrásból. Hogyan jellemezné a tárgykört, amivel ezek az írások foglalkoznak?

Adyari kiadás: Egy negyedik, hat kötetes „adyari kiadás” is napvilágot látott 1938-ban. Az eredeti 1. és 2. kötetet vastagságuk miatt egyaránt kétfelé osztották, így ez tett ki a hatból négy kötetet. A „3. kötetből” lett az ötödik, és a tárgymutató külön kötetben adta a hatodikat. Ezt a kiadást több alkalommal és helyen utánnomták. Két amerikai utánnomás „ötödik Olcott kiadás” (1946.) és „hatodik Olcott kiadás” (1952.) néven vált ismertté.

Az adyari kiadás javított verziója ötödik kiadásként, némi szerkesztői kiegészítéssel (mint pl. az első, harmadik és ötödik kiadás szóhasználatának szerkesztői összevetése) 1962-ben jelent meg. Egy hatodik adyari kiadás 1971-ben készült el.

Tanulmányozóknak szánt utánnomások. Időközben megjelent néhány utánnomása az eredeti kiadásnak, melyek némelyikében javították a nyilvánvaló szedési hibákat és az idegen –elsősorban szanszkrit – szavak következetlen használatát, és akadt köztük néhány, az eredetit hűen visszaadó fakszimile kiadás is. Az alábbiak külön említést érdemelnek:

Az eredeti 1888-as kiadás fakszimile változata, a két kötet egybe kötve, amelyet a Theosophy Company of Los Angeles, California adott ki, először 1925-ben, majd számos későbbi alkalommal is. Ez eredetivel való egyezősége valamint kényelmes, egyetlen kötetbe foglaltsága miatt célszerű azok számára, akiknek könnyen hordozható változatot igényelnek. Ugyanakkor igen vékony papírból készült lapjai könnyen szakadnak, és a kötet mérete megviseli a kötést.

Az eredeti 1888-as változat két kötetes fakszimile kiadása jó minőségű papíron és kötéssel, a pasadenai Theosophical University Press (TUP) 1977-es kiadása, továbbá ennek 1988-as centenáriumi utánnomása. Az eredetivel fényképi szinten való egyezése és kiváló minőségű kivitelezése okán ez a megvásárolható legjobb kiadás gyakori használatra. Ebben a könyvecskében minden idézet ebből a pasadenai TUP kiadásból származik.

Egy Boris de Zirkoff által szerkesztett három kötetes javított kiadás, az adyari Theosophical Publishing House (Madras, India) kiadásában 1978-79-ből. Az első két kötet még oldalszámozás tekintetében is megegyezik a mű eredeti két kötetével, míg a harmadik kötet javarészt tárgymutatót és irodalomjegyzéket tartalmaz. Ennek a kiadásnak a

legfontosabb ismérve az elsőrangú szerkesztői munka: a történelmi háttér feltárása, magyarázó jegyzetek és maga a harmadik kötet tartalma. Szöveghűségét illetően azonban eléggé ellentmondásos a helyzet, mivel több korábbi kiadáshoz hasonlóan ebben is sok helyen megváltoztatták a szöveget anélkül, hogy az olvasóknak ezt világosan tudomására hozták volna. Ezeknek a változtatásoknak (Boris de Zirkoff ezekről előszavában, az [1: 77-78] oldalon ír) a célja főleg (1) a modern szanszkrit írásmódnak való megfelelés, (2) a nevek és kifejezések következetes használata, (3) az idézeteknek az eredetihez igazítása, (4) a szórend és hangsúlyok megváltoztatása (az érthetőség vélt javítása érdekében), valamint nyilvánvaló szedési hibák kiküszöbölése volt. A változtatások legtöbbször segít egy jobb és következetesebb hivatkozási alap megteremtésében. Ám ilyen módosítások alkalmával a hibák elkerülhetetlenek, és mivel azokat a szerkesztő „csendben” végezte (vagyis az olvasó nem tudhat róla, hogy a szöveget megváltoztatták), a tanulmányozók nem tudhatják, mikor olvasnak HPB-től származó szöveget, és mikor olyat, amit megváltoztattak. Mindezzel együtt kiváló szerkesztése miatt ez a kiadás a legalkalmasabb a használók többsége számára. A de Zirkoff-féle kiadás egy dobozos, papírkötésű változata (hibajavításokkal) is megjelent 1993-ban a Quest Theosophical Heritage Classics sorozatban. Egyszerű használhatósága és sok segítséget nyújtó szerkesztői anyagának köszönhetően sok tanulmányozó számára ez a legjobb választás.

Végül, a számítógép használatához szokottak számára Vic Hao Chin készített egy kiváló CD-ROM-ot Theosophical Classics címmel, amelynek része a TT és HPB minden egyéb műve, továbbá sok más teozófia mű. Van hozzá egy hasznos kereső motor, mely lehetővé teszi szavak vagy kifejezések keresését az egész anyagban. Kutatási célokra páratlanul hasznos, így minden komoly tanulmányozónak javasolható.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

A következőket csak akkor végezze el, ha rendelkezésére áll a TT két vagy több különböző kiadása.

1. Hasonlítsa össze a TT valamely két kiadását vagy változatát fizikai jellemzőik és külső jegyeik alapján.
2. Tartalmaz bármelyikük valamilyen hozzáadott magyarázó anyagot a mű elején vagy végén (pl. további előszó, bevezető, esszék, tárgymutató, irodalomjegyzék, stb.)?
3. Válasszon ki egy rövid részletet, egy bekezdést vagy egy oldalt, és hasonlítsa össze azt a két kiadásban vagy változatban. Jegyezze fel, ha bármilyen eltérést talál.

Nekiláttunk, hogy kidöntsük és gyökerestül kiirtsuk a babonaság, az előítéletesség és az önhitt ostobaság halálos upaszfáit⁸. Szolgáljon e két kötet a tanulmányozó számára hasznos előhangként... (TT 2: 797-798).

⁸ *Antiaris toxicaria* – jávai méregfa. (A ford.)

6. HOGYAN OLVASSUK A TITKOS TANÍTÁST?

A könyv megírásának módja, továbbá amit maga HPB is mond a művéről, egészen világossá teszi, hogy a tanulmányozónak nem úgy kell használnia ezt a munkát, mint valami összefüggően felépített teozófiai tankönyvet, sem mint megkérdőjelezhetetlen igazságok forrását, de még csak a benne foglalt témakörök következetes tárgyalását se kell számon kérniük rajta. Hogyan lásson hozzá akkor e minden teozófiai mű alapjának tekinthető könyv megismerésének? A megközelítést két szemszögből vizsgálhatjuk: az ésszerűség valamint a módszer oldaláról, más szóval a miért és hogyan kérdések felől nézve. A tanulmányozás módjáról e könyvecske 6-11. fejezete szól. A miértre a 12. fejezet ad választ.

Lássuk elsőként a módszert - mi a legjobb megközelítés a TT tanulmányozásához? A válasz erre a kérdésre az, hogy attól függ, ki kérdezi, mert különböző embereknek más-más módszerek lehetnek a leginkább célravezetőek. Van azonban egy, amelyet már hosszú ideje követnek, és amelyet a „Bowen jegyzetek” címmel napvilágra került írásból ismert meg a világ. P.G.B. Bowen állítása szerint apja, a nyugalmazott tengerésztiszt, Robert Bowen lejegyezte HPB szavait arról, hogyan kell a TT-t tanulmányozni. Valamivel több, mint negyven évvel később ezeket nyilvánosságra hozta a *Theosphy in Ireland* (Teozófia Írországbán) folyóiratban. Azóta többször újra kiadták és több formában elérhető az érdeklődőknek, és a3. Függelékében is megtalálhatók.

A Bowen jegyzetekben HPB azt mondja nekünk, hogy ha a „TT-úgy olvassuk, oldalról oldalra, mint bármely könyvet” – pl. úgy, mint egy tankönyvet szokás –, „abból csak zűrzavar keletkezhet.” De a jegyzetekben találunk utalást arra is, hogyan lássunk a feladathoz. Azt írja, hogy bármit is olvassunk benne, a következő négy alapvető eszméről soha ne feledkezzünk meg:

1. Minden létező alapvető egységéről két vonatkozásban: tudat és anyag felől nézve.
2. Az élet minden anyagban ott van.
3. Az emberi természet, mint mikrokozmosz leképezhetősége a nagy kozmoszra, mivel egyek vagyunk ez utóbbival.
4. Az univerzum rendíthetetlenül fennálló Isteni Működési Rendje, mely egyszerre hatalmi hierarchia és az egyenlőség hálója.

A Bowen jegyzetekben azt olvashatjuk, hogy négy alapvető fontosságú fejezetet igyekezzünk megérteni: az 1. kötet az Előszavának Három Alapvető Előterjesztését (1: 13-20), valamint a hatpontos „átismérlést” a kötet vége felé, az Összefoglalás fejezetben (1: 272-78). Továbbá a 2. kötetben a Bevezető jegyzeteket (2: 1-12) és az Utószót (2: 437-46). E négy kiemelkedően fontos részen túl van még néhány másik (bevezetés vagy befejezés), amelyekben szerepel, hogy központi elemei a Bölcsesség Tradíciónak, vagy nagyon találóan ösz-

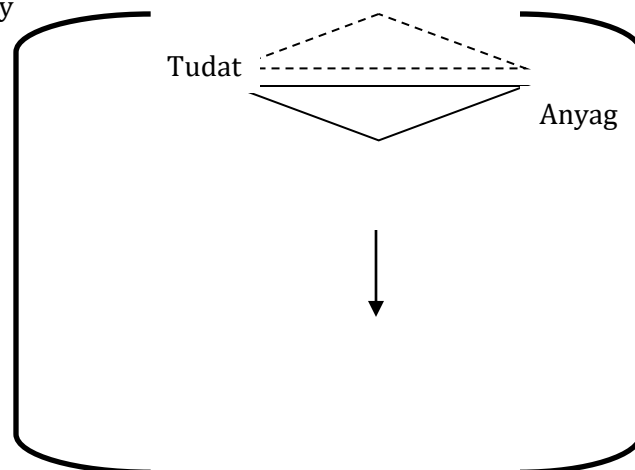
szefoglalnak alapvető eszméket. A 11. fejezet tartalmaz egy listát az ilyen fejezetekről, melyeknek figyelmes átolvasása kiváló bevezetőnek fog bizonyulni a TT megismeréséhez.

A TT tanulmányozásához javasolt kezdő módszer tehát az, hogy elsajátítsunk bizonyos kulcsfontosságú elképzeléseket. Ennek célja az intuitív megértés elsajátítása.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

1. Olvassa el a Bowen jegyzeteket a 3. Függelékben. Három témakörrel számolnak be. Mik a fő gondolatai ezeknek? Fogalmazza meg őket a saját szavaival.
2. Milyen példákat találunk HPB előrelátására ezekben a jegyzetekben?
3. Milyen értelemben tekinthetők egy könyv olvasói bizonyos mértékig íróknak abban, amit olvasnak? Előfordul olyan, hogy két embernek ugyanazt mondja egy könyv? Ha egy könyvet kétszer olvas el, ugyanazt találja benne mindkét alkalommal? Magyarázza meg a válaszait.
4. Tudna olyan fajta könyveket mondani, amiket nem arra szántak, hogy az első laptól kezdve az utolsóig végigolvassák őket? A Titkos Tanítás megírásának módjából mire következtethetünk: lapról-lapra végigolvasásra szánta azt alkotója, vagy nem?
5. Milyen finom különbségtételt tesz Blavatskyné az Igazság és igazságok között? Van némi eltérés a következő két igazság között: „Kolumbusz 1492-ben átszelte az Atlanti óceánt” illetve „ $E = mc^2$ ”? Léteznek olyan igazságok, melyeket nem lehet szavakba foglalni? Miféle igazságok lehetnek ezek?
6. A Négy Alapvető Eszme egymáshoz való kapcsolata az 1. ábrával szemléltethető:

(a) Egyetlen Létező = Abszolút Lény

(b) Élet

(c) Emberiség

(d) Isteni Működési Rend

1. ábra

Olvassa el újra a Négy Alapvető Eshmét és keresse meg a kapcsolatukat a fenti ábrán, vagy készítsen magának egy másikat az Eshmék egymáshoz való viszonyának szemléltetésére.

7. Keresse ki a *jñana yoga* (dzsnâna jóga) kifejezést egy szótárban vagy enciklopédiában, és vesse össze az ott írtakat azzal, amit a Bowen jegyzetekben talál róla.

7. A HÁROM ALAPVETŐ ELŐTERJESZTÉS

Az a legésszerűbb, ha a TT tanulmányozását az Előszóban kifejtett három Alapvető Előterjesztéssel kezdjük (1: 13-20). Lássunk hát neki ott a szöveg megismerésének.

1. SZAVAKKAL KI NEM FEJEZHETŐ EGYSÉG.

Az első Alapvető Előterjesztés azt állítja, hogy a végső valóság ismeretlen és megismerhetetlen, ám – már amennyire fogalmat alkothatunk róla – minden dolgok mélyén lényegében egy és ugyanazt találjuk. Természetesen, ahogy körültekintünk, nem azonosságot, hanem sokféleséget látunk. Látszólag nem egyetlen valóság, hanem sok különböző dolog alkotja a világot. Ezért aztán az első Alapvető Előterjesztés azt is megvizsgálja, mi az összefüggés a mindenek mélyén ott rejlő egység és a megfigyelhető sokféleség között. A kapcsolat az Egy és a sokféle között kiáradások sorozatán keresztül valósul meg.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Olvassa el az első Alapvető Előterjesztést (1: 14-16) és közben válassza ki az ön szerint legfontosabb kifejezéseket benne. Sorolja fel listászerűen ezeket a szavakat és kifejezéseket.

Az Egy és a sokféle közti kapcsolatot szemléltetni lehet a 2. ábrával, mely képszerűen jeleníti meg az első Alapvető Előterjesztést. Mivel ez az eszmekör összetett, természetesen másfajta megjelenítése is lehetséges.

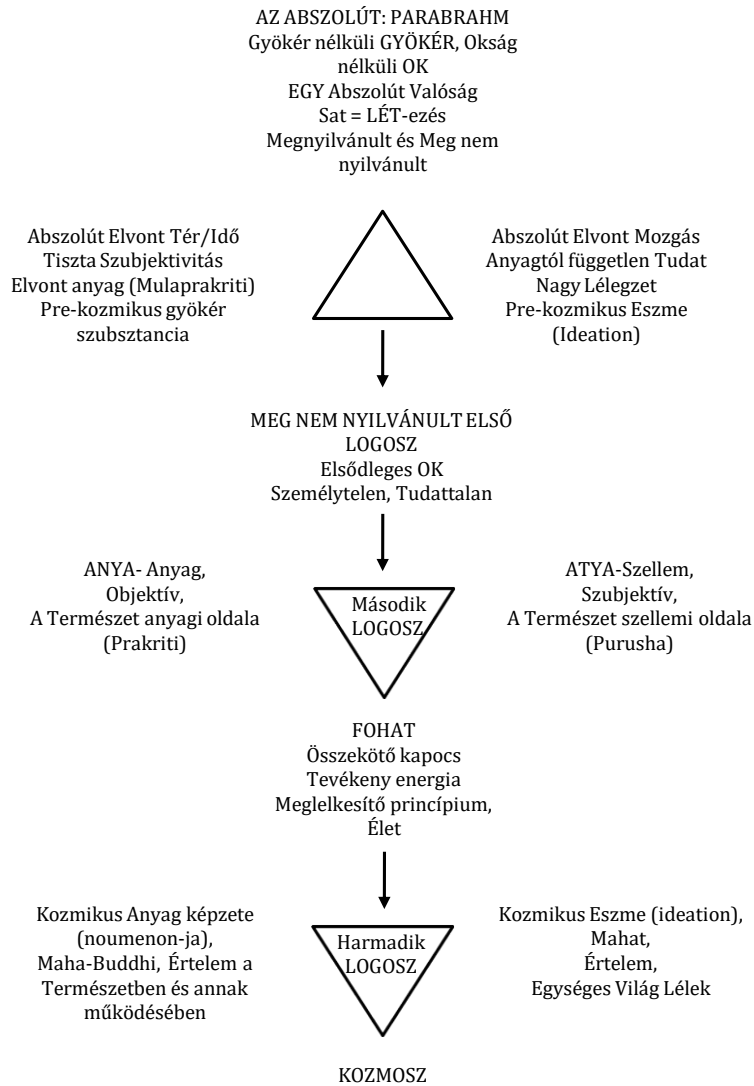
TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

1. Olvassa el ismét az első Alapvető Előterjesztést (1: 14-16) és vesse össze a 2. ábrát azzal. Keresse meg a szöveg és az ábra közös pontjait. Van olyan része az ábrának, amit bármi módon megváltoztatna? Ha igen, változtassa meg és végezze el újfent az Előterjesztés szövegével való összevetését.
2. Olvassa el újra a védikus teremtéstörténeti himnuszt (1: 26, vagy e könyv 3. fejezetében), majd vesse össze azt az első Alapvető Előterjesztéssel és a 2. ábrával. Talál egymásnak megfeleltethető részeket?
3. Ha ismerős önnek a Kabbala Életfája vesse össze azt a 2. ábrával. Az Életfa egyúttal bemutatja az egy kapcsolatát a sokkal, mint egymást követő kiáradásokat.

2. ÖRÖKÖS KÖRFORGÁS

A második Alapvető Előterjesztés szerint a világegyetem egésze – vagyis mint általános érvényű folyamat – örök. Nincs sem kezdete sem vége. Ám az egyes univerzumok - mint amiben most mi is létezünk – annak átmeneti kifejeződései, amelyek megjelennek és eltűnnek, vagy miként korunk kozmológusai hirdetik, kitágulnak, majd összeroskadnak. Számtalan

ilyen megnyilvánult univerzum létezik, melyek ciklikus fejlődési pályát követve születnek és eltűnnek.

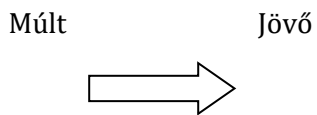
Az EGY és a SOK – Az első Alapvető Előterjesztés

2. ÁBRA

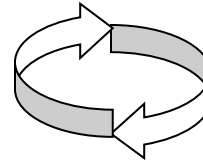
TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Olvassa el a második Alapvető Előterjesztést (1: 16-17) és közben válassza ki az ön szerint legfontosabb kifejezéseket benne. Sorolja fel listaszerűen ezeket a szavakat és kifejezéseket.

A történelemre kétféle módon tekinthetünk: mint lineáris vagy ciklikus történések sorozatára. A lineáris szemléletmód úgy látja a történelmet, mint ami a múlt egy meghatározott időpontjában kezdődik, és egyenes vonal mentén egy jövőbeni végkifejlet felé halad. A ciklikus szemléletmód pedig úgy látja, hogy az idők során ugyanolyan, vagy hasonló események ismétlődő minta szerint követik egymást.

LINEÁRIS történelemszemlélet

CIKLIKUS történelemszemlélet

A nyugaton elterjedt történelemszemlélet – akár világi akár vallásos – hagyományosan lineáris volt. A biblia úgy tárja elénk a világ történetét, hogy az Isten teremtésével kezdődött, és a pátriárkák majd a próféták korával folytatódott, mígnem eljutott a Krisztus születésével nevezetessé vált fontos időpontig, ahonnan az Egyház által fémjelzett korszakon át eljut az apokaliptikus végkifejlethez, az idők végezetéhez. Ehhez hasonlóan, a történelem világtudományos nézete vet egy gyors pillantást a nílusi valamint a mezopotámiai völgyek civilizációira, majd kissé alaposabban foglalkozik a görög városállamokkal, a Római Birodalommal, az ún. középkorral, a reneszánszsal és a modern nemzetállamok kialakulásával, a felvilágosodás, majd az ipari forradalom korával, hogy végül elérkezzen mai társadalmunkhoz.

A nyugati történelemszemlélet mindkét változata – vallásos és világi egyaránt – igen korlátozott. Egyszerűen figyelmen kívül hagyják a népek és kultúrák túlnyomó többségét, és mindössze az események és társadalmak egy csekély szeletére koncentrálnak, amit naiv és arrogáns módon „világtörténelemnek” kiáltanak ki. Mindkettő azt feltételezi, hogy az egész történelem – vagy legalább is az a része, ami számít – azért létezett és küzdött, hogy a mi társadalmunk megszülethessen. És minkét szemlélet bizonyos népcsoportok nézőpontjából tekint a történelemre. Hiszen ha bármely történelemszemlélet megpróbál az emberiség egészére tekinteni ezen a bolygón, és nem kísérli meg korlátozni az eseményeket és azok értelmezését valamely történetíró kulturális hagyományai által, akkor nem lehet lineáris. Az emberiség és kultúráinak történelme túlságosan bonyolult ahhoz, hogy egyszerű, lineáris látásmóddal megmagyarázható legyen.

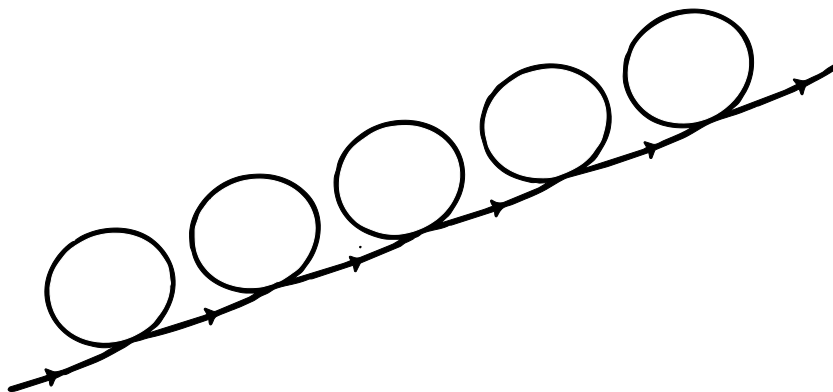
A ciklikus történelemszemlélet is többféle lehet, pl. körkörös vagy spirális mintákhoz igazodó. A nagy német filozófus, Friedrich Nietzsche egyfajta körkörös mintát javasolt. Úgy okoskodott, hogy ha az univerzumban véges (habár igen nagy) számú alap-alkotó részecske található, és ezeknek szintén véges (habár még sokkal nagyobb) számú lehetséges kombinációja létezik, a végtelen időben előbb-utóbb elkövetkezik egy pillanat, amikor a részecskék

voltaképpen már olyan kombinációkba állnak össze, mint korábban. Amikor ez megtörténik, az univerzum minden részletében pontosan ugyanolyan lesz, mint volt egy korábbi időpontban. Nietzsche ezt az elképzelést az Örökös Visszatérés, vagy Örökös Ismétlődés elvének nevezte el.

Egy orosz filozófus, P. D. Ouspensky, Nietzsche és orosz kortársai, Gurdjieff és Blavatsky nézeteinek hatása alatt, az Örökös Visszatérés alapgondolatára építve írt egy regényt *The Strange Life of Ivan Osokin* (Ivan Osokin különös élete) címmel. Ebben egy fiatalember, aki sorsfordító választakhoz érve mindig rossz döntéseket hoz, és ezzel teljesen romba dönti a saját életét, úgy dönt, hogy öngyilkos lesz. Ám egy rejtélyes öregember eltántorítja ettől az ajánlattal, hogy újraélheti az életét, ha igazán akarja. Ivan elfogadja az ajánlatot, de mikor újraéli az életét, ugyanazokat a rossz döntéseket hozza meg, mint korábban, függetlenül attól, hogy immár tudja, milyen következményekkel járnak majd.

A tisztán körkörös történelemszemlélet – azaz hogy minden ismétli önmagát, hogy soha nem tudjuk kijavítani hibáinkat, hogy a civilizációk szükségképpen és elkerülhetetlenül, ugyanúgy végig kell, hogy járják a felemelkedés majd elbukás útját – nagyon lehangoló kilátás. Csakhogy valójában semmivel sincs több bizonyíték ennek helytállóságára, mint a lineáris történelemszemléletére. A teozófia - második Alapvető Előterjesztésből következő - történelem megközelítése különbözik mindkettőtől, hanem az a kettő szintézisét vallja.

A teozófia szerint minden fajta történelem ciklikus folyamat, amely spirális minta szerint halad, mely köröket ír le, de közben egyenes vonal mentén előre is halad, aminek következtében minták ismétlődnek, de az események, részletek nem.

A történelem az általánosságok szintjén ismétli magát, ám ezzel együtt tervezetten halad egy kitűzött cél felé. Valójában minden létező változatos módon ismétlődő tapasztalatokon megy keresztül, így haladva előre a fejlődés útján.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

1. Az univerzum ciklikusan ismétlődő mintázata részét képezi a periodicitás törvényének, mely felismerhető minden létezőben. Készítsen listát a természetben és az emberi életben megjelenő ciklusokról.
2. Ha elérhető önnek, olvassa el a Stephen Hawking, *Az Idő rövid története* c. könyvének 8. (A világegyetem eredete és sorsa) fejezetét. Hawking elméleti fizikus, misztikus kötődések nélkül. Ettől függetlenül, nézetei az univerzum működéséről figyelemre méltó hasonlatosságot mutatnak a TT-ban leírtakkal. Milyen hasonlóságok fedezhetők fel?
3. Ha hozzájuthat, olvassa el Arnold J. Toynbee *Study of History* (Történelem tanulmány) c. munkáját, és vázolja fel az általa az emberi közösségek fejlődésében felfedezett ciklikus mintázatot.

3. CÉL ÉS SZEMÉLYES FEJLŐDÉS

A harmadik Alapvető Előterjesztés azt mondja, hogy minden lélek, vagyis valamennyi egyedi élő lény valójában azonos a világegyetem egyetemes felső lelkével (Over-Soul) vagyis a Harmadik Logossal, és így rajta keresztül minden lény Eredetével, a mindenség Ismeretlen Gyökerével.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Olvassa el a harmadik Alapvető Előterjesztést (1: 17-20) és közben válassza ki az ön szerint legfontosabb kifejezéseket benne. Sorolja fel listaszerűen ezeket a szavakat és kifejezéseket.

A harmadik Előterjesztés azt is állítja, hogy az univerzum valamennyi lényé ciklikusan ismétlődő folyamat szerinti „zarándokúton” halad, olyan történelem részeseként, melyet a második Előterjesztés tár elénk. Ebben a zarándoklatban folyton ismétlődő testet öltésekkel veszünk részt, melyeket a karma törvénye szabályoz. Az életerő (élethullám) végighalad a természet valamennyi birodalmán – minden lehetséges létformán -, és e folyamat eredményeként eléri az egyéniesülést. Az egyéniség kialakulása (melynek elérése az egész világfolyamat célja) után már soha nem vész el hanem, miután kifejlődött, fennmarad az eljövendő korszakok során.

A folyamat, melyet az egyes élő lények fejlődésük során végigjárnak, kulcsfontosságú eleme („*pivotal doctrine*”) a tanításnak. Személyes erőfeszítések és érdemek visznek előre, amelyek csakis önmagunkra támaszkodva szerezhetők meg. A hindu tanítások szerint három út

vezet az Egység eléréséhez: a *karma*, *bhakti* és *jñana* - a cselekvés, az odaadás és a tudás útja. Hasonlóképpen, a keresztény tanításokból az következően szintén három út vezet az üdvösséghez: a munka, a hit avagy ima valamint a tudás – igaz, a tudás általi üdvözülés lehetősége a gnosztikusok kiközösítését követően szinte teljesen eltűnt a kereszténységből. HPB más-más helyeken, de mindhárom út fontosságát hangsúlyozza, ám itt kihangsúlyozza a személyes cselekvés és munka fontosságát a fejlődés folyamatában.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

1. Keresse ki az *evolve* (kifejlődik) szót egy nagyobb angol értelmező szótárban. A szó latin eredetű. Mit jelent a szó két összetevője *e-* and *-volve* latinul? Hogyan kapcsolódik a szó összetevőinek eredeti jelentése a harmadik Alapvető Előterjesztéshez?
2. Fogalmazza meg a „*pivotal doctrine*”-t a saját szavaival. Miért kulcsfontosságú („*pivotal*”) ez?

ÖSSZEFOGLALÁS:

A három Alapvető Előterjesztést három szóban összegezzük: „EGYség”, „rend” és „cél”. E három Alapvető Előterjesztés sorrendben a következőkkel foglalkozik: Az Egy (vagy az Abszolút), a Számos (az Egyből periódikusan ismétlődve megnyilvánuló univerzum) és az Egy és a Számos közötti kapcsolat (amely nem más, mint az egyes lények által bejárt fejlődési utak összessége, melyeken át az univerzum szerteágazó összetettségéből visszatérnek az Abszolút egyszerű EGY-ségébe). E három Alapvető Előterjesztés olyan, mint egy japán virágkötészeti műalkotás, melynek három fő vonal határozza meg a szerkezetét: egy függőleges, amely a mennyeket, egy vízszintes, amely a földet, és egy ferde, amely a kettő között az emberiséget jelképezi. Menny, föld és emberiség; avagy az Abszolút, az Univerzum és a fejlődő élet – ez a hármasság végigkíséri a TT egészét.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Hegel, a német filozófus tézis, antitézis és szintézis hármásáról beszélt. Ha önnek nem ismerősek ezek a fogalmak, keresse ki őket egy értelmező szótárban, vagy olvasson Hegelről egy enciklopédiában. Hogyan függ össze e három elképzelés a TT három Alapvető Előterjesztésével?

Az alábbi mondat a „*Theosophical World View*”-ből egy korabeli kísérlet arra, hogy megfogalmazzák a TT alapeszméit és megpróbálják azokat a mindennapi élettel összekapcsolni.

A Teozófiai Társulat – miközben fenntartja a jogot valamennyi tagjának, hogy szabadon értelmezze a teozófia néven ismert tanításokat – elkötelezett az örök bölcsesség megismerése és gyakorlatba átültetése mellett. Ez magában foglalja a világnézetet és az ember önmaga átforgalmazására tett erőfeszítéseit egyaránt.

Az ősi bölcsesség három alapvető előterjesztésre épül:

1. Az univerzum és minden, ami benne létezik, egyetlen összekapcsolódó és egymástól kölcsönösen függő egységes egészet képez.
2. Minden létező – atomtól galaxisig – egyazon mindenben jelenlevő, életet adó Valóságban gyökerezik. Ez a Valóság mindent áthat, de soha nem adható vissza, mint részeinek összessége, mert több mint valamennyi kifejeződése együttvéve. Ugyanakkor tetten érhető a természet céltudatos, rendezett és jelentőségteljes folyamataiban csakúgy, mint az elme és a szellem legmélyebb rétegeiben.
3. Az élet tisztelete minden élőlény különleges értékének elismerésében, minden élővel együttérzésben, minden vallási irányzat tiszteletben tartásában és valamennyi ember azon igényének megértésében nyilvánul meg, hogy a maguk útján haladva találják meg az igazságot. Minden embernek szabad választása és saját döntése határozza meg a módot, mely által ezek az eszmények az egyén életében valósággá válnak.

A teozófia eszméi között központi szerepe van a törekvésnek, hogy terjesszük valamennyi nép, nemzet és faj emberei, minden filozófiai és vallási irányzat hívei körében a megértés és testvériség gondolatát. Ezért fajtól, vallástól, nemtől és társadalmi osztálytól és bőrszíntől függetlenül mindenkit várunk a Társulat soraiban, hogy részt vegyen annak életében és munkájában. A Teozófiai Társulat nem követeli meg semmilyen dogma elfogadását, ehelyett rámutat a minden különbözőség mögött meglevő egyetlen közös forrásra. Elkötelezettség az igazság iránt, minden élő lény szeretete, és jó cselekedetekre irányuló, tevékeny élet – ezek az igaz teozófus ismertető jegyei.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Habár korabeli kifejezésmódot használ és az akkor fontosnak ítélt kérdéseket hangsúlyozza, a fenti megfogalmazás is a TT három Alapvető Előterjesztését tárja elénk. Vesse össze az állítás-párokat, és figyelje meg, miben különböznek és miben hasonlóak. Az Alapvető Előterjesztések egy korábbi keletű megfogalmazását Mabel Collins könyvében, a Fehér Lótusz idilljében találjuk meg, mint a „Fehér Lótusz Három Igazságát”:

„Három abszolút igazság létezik, és ezek soha nem veszhetnek el, bár kimondatlanságuk miatt némák maradhatnak.

[1] Az emberi lélek halhatatlan, és jövője olyan távlatokat rejt, melyeknek nagyságát és dicsőségét semmi nem korlátozza.

[2] Az élet lényege bennünk és körülöttünk lakozik, örökkön él és mindig jótékony, nem hallható, nem látható sem nem szagolható, de érzékelhető azok számára, akik vágyanak erre.

[3] Minden ember mindenkinek felett saját maga bírója, akár tündöklést, akár sötétséget hoz magára; maga kormányozza az életét jutalom vagy büntetés felé.

Ezek az igazságok olyan nagyszerűek, mint maga az élet, és mégis olyan egyszerűek, mint a legegyszerűbb ember elméje. Tápláld velük az éhezőket.”

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Milyen pontokban egyezik meg a Három Igazság az Alapvető Előterjesztésekkel, és mi-
ben tér el azoktól?

Mája vagy érzékcsalódás az az elem, mely minden véges dologgal együtt jár. Mert minden, ami van, csak relatív, nem pedig abszolút való, mivel a megjelenés, melyet a rejtett noumenon minden megfigyelővel szemben magára ölt, a megfigyelőnek megismerő képességétől függ. ... Semmi sem állandó, csupán az egy rejtett feltétlen létezés, mely magában foglalja valamennyi valóság noumenonját. A lét bármely síkjába tartozó lények, egészen a legmagasabb Dhyan-Chohan-okig, fokozatban olyanok, mint a laterna magicával színtelen ernyőre vetített árnyak, de mégis relatíve minden dolog valódi, mert a megismerő szintén csak tükörkép, és a megismert dolgok ennél fogva az ő számára épp olyan valódiak, mint ő maga. (TT 1: 39) Az ezoterikus filozófia azt tanítja, hogy minden él és tudatos, és nem azt, hogy minden élet és tudat olyan, mint az emberé vagy az állatoké. (TT 1: 49) Alapvető törvénye az Okkult Tudománynak, hogy a Természetben lévő összetett testek minden alkotó részének végső lényege teljesen egy és ugyanaz. Ez áll, a szó szoros értelmében, a Csillagra és az ásványi atomra, a legmagasabb Dhyan Chohan-ra és a legkisebb véglényre, és ezt akár a szellemi, az értelmi vagy a fizikai világra vonatkoztatjuk. (TT 1: 120)

8. AZ 1. KÖTET ÖSSZEFOGLALÁSA

A Kozmogenezis hét stanzájához fűzött magyarázatok végén HPB hat pontban összefoglalja az addig tárgyalt témaköröket (1: 272-78). Ezek tovább sűríthetők az alábbi hat kulcsmondatba:

1. „A Titkos Tanítás a Korszakok Bölcsességének gyűjteménye.”
2. „Az alapvető Törvény ... az Egy homogén isteni ANYAGI-LÉNYEG, az egyetlen, minden mögött meghúzódó lényeg.”
3. „Az univerzum ennek az Abszolút Lényegnek a periodikus kifejeződése.”
4. „Az univerzumot benne mindennel mája-nak nevezzük, mert benne minden csak átmeneti.”
5. Az univerzumban, annak minden birodalmában, minden TUDATOS.”
6. „Az univerzum építése és irányítása *belülről kifelé* történik.”

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Olvassa el az összegző hat pontot a maga teljességében. Milyen egyéb kulcsfontosságú kifejezéseket vagy szavakat talál még benne? Vesse össze a hat pontban leírtakat azzal, amit HPB Az Olvasóhoz c. részben mondott arról, hogy mi az „amit ez a munka tartalmaz”. Hasonlítsa össze ezt a három Alapvető Előterjesztéssel is. Vesse össze őket a Bowen jegyzetekben említett négy eszmével. Melyek azok, amiket HPB leginkább hangsúlyoz? Készítsen listát róluk.

Az összefoglaló pontok közül a hatodik a legszélesebb körű. Ebben HPB futó utalást tesz a világ belső, rejtett kormányzásának ügyére. Ez a témakör maga után von olyan következtetéseket is, mint az alábbiak.

A lét különböző szintjeinek egymáshoz való hasonlatossága;

A hierarchiák kérdésköre;

Dhyan Chohan-ok (vagy angyalok) létezése, akik a karmikus és kozmikus törvények érvényesítői, és tudatosság, értelem tekintetében végtelen számú változatuk van; ezek vagy immár tökéletesedtek, vagy még kifejeletlen emberi lények, akik mentesek személyes érzésektől és emberi érzelmektől, melyeket a még kifejeletlenek nem is tapasztaltak meg, míg a tökéletességet elértek már kevésbé befolyásolja a Mája káprázata. Más szóval „Az individualitás a vonatkozó hierarchiájuk és nem az egyedek jellegzetessége”;

Nincs emberszabású Isten;

Az emberi természet összetettségében a mennyei hierarchiák lényegi elemeinek elegye.

Az ember képessége arra, hogy ebben az életben teljesen felfogja Magasabb Énje elválaszthatatlanságát az EGY-től;

Tudatos építők és tudat nélküli elementálok (félig tudatos lények) létezése;

Az értelem személyesen, az egyén szintjén történő megszerzésének szükségessége;

Az evolúció, mint előre mutató, egy magasabb rendű élet felé vezető, és ezért jó, célszerű, teológiai folyamat, amely meghatározott Terv szerint működik;

A fájdalom, szenvedés és kegyetlenség a kikerülhetetlen törvények megtapasztalása által egy nagyszerű végkifejlethez vezető szükségszerűségek;

Az elementálok és magasabb rendű Bolygói Szelleme (Dhyan Chohan-ok) együttesen a megnyilvánulatlan Logosz –azaz az univerzum elméjének és az Ő megkerülhetetlen törvényének - megnyilvánult Igéi.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

1. Keresse ki és olvassa el az előbb említett témaköröket HPB által elénk tárt 6. pontban. (1: 274-78) Sikerült felfedeznie gondolatai között olyanokat, amelyeket szintén fontosnak ítél.
2. Fogalmazza meg saját szavaival az alábbi szövegrészletek mondanivalóját:
 - a. „Az ember nem tudja a Dévákat kiengesztelni, és nem parancsolhat nekik”. De az ember már földi élete folyamán is lehet „egy közülünk” aképpen, hogy alsóbb személyiségét megbénítja, és így felsőbb ÉN-je eljut az egy abszolút ÉN-től való nem-elkülönültségének teljes tudásához. Ily módon az ember azáltal, hogy a tudatlanságot eloszlató tudás gyümölcséből eszik, az Elohim vagy a Dhyanikhoz hasonlónak válik. Ha egyszer már az ő szintjükön van, a minden hierarchiában uralkodó szolidaritás és tökéletes harmónia szelleme kell kiterjedjen rá, és minden részletben megvédje.” (TT 1: 276)
 - b. A természet egész rendje magasabb élet felé való folyamatos haladást bizonyít. A látszólag leginkább vak erők működésében is céltudatosság van. Végtelen sok alkalmazkodásával a fejlődés egész folyamata ennek bizonyítéka. A gyenge és satnya fajták kigyomlálásának változhatatlan törvényei, hogy helyet csináljanak az erőseknek, és amelyek „a legalkalmasabb túlélését” biztosítják, bár közvetlen működésükben annyira kegyetlenek, mégis mind a nagy cél felé törekszenek. Maga a tény, hogy alkalmazkodások történnek, hogy a legalkalmasabbak túlélnek a létért való küzdelemben, arra utal, hogy amit „tudattalan természetnek” neveznek, valójában fél-intelligens lények (elementálok) által kezelt erők együttese, akiket viszont magasrendű bolygó

szellemek (Dhyán Chohanok) vezérelnek, akiknek együttes aggregátuma alkotja a megnyilvánulatlan LOGOSZ megnyilvánult igéjét, és ugyanakkor a világegyetem ELMÉ-jét és változatlan TÖRVÉNY-ét alkotja. (TT 1: 277–8)

- c. Így tehát az emberiségnek magasabb rendű és alacsonyabb rendű fajokra való felosztása teljesen alaptalan téveszme. (TT 2: 425)

9. BEVEZETŐ JEGYZETEK A 2. KÖTETHEZ

A második kötet elejére írt bevezető rész (2: 1-12 első lapján „három új tételt állít fel” az emberiség fejlődésével kapcsolatban. Ezek:

1. hét embercsoport egyidejű fejlődése földünk hét különböző részén;
2. az asztrális test korábban megvolt, mint a fizikai test, mivel az asztrális test volt a minta, ami szerint a fizikai test kifejlődött; és
3. az ember ebben a körben megelőzte fejlődésében az állatvilágot, beleértve az emberszabású majmokat is.

Habár ezek az állítások egyszerűnek és könnyen érthetőnek tűnnek, mégis alapos vizsgálatot és értelmezést igényelnek. Az alábbiakban csak néhány olyan megjegyzés található mindegyikhez, ami gondolatébresztőként szolgálhat velük kapcsolatban.

1. A 2. kötet központi témája az emberiség eredete és fejlődési útja a Föld bolygón. Ez a nagyszabású evolúciós színjáték hét színhelyen („kontinensek”) zajlik, hét felvonásból áll (gyökérfajok) és hét külön szereposztása, színészgárdája van (sugarak embercsoportjai). Az utolsóként említett hét embercsoportra ugyan több helyen találunk utalást a TT-ben, ám sehol nem tárgyalja ezeket részletesen, mert a TT az evolúciós történetnek főleg földrajzi („kontinensek”) és időbeni (gyökérfajok).

A TT szerint az emberiség – habár eredetében és végső természetét tekintve egy és ugyanaz, de mégis – hét különböző csoportra osztható, melyek mindegyikének más az eredete és a jellegzetességei. E hét csoportról azt mondják, hogy ezeket hét különböző területen avagy „zónában” hozták létre, és ekkortól fogva párhuzamosan játsszák szerepüket a hét gyökérfaj emberei között a hét „kontinensen”. Szimbolikus kapcsolatuk van a hét bolygóval, és megfeleltetéseket találunk e hét csoport és a fajok, „kontinensek”, anyagféleségek, érzékszervek, színek, természeti erők, kozmikus síkok, tudatállapotok, szellemi lények, stb. között. A megfeleltetések hetes felosztásának az egész univerzumban jelen levő összetett rendszerét néha azzal magyarázzák, hogy az Abszolút létezőből eredő fehér fény bomlik fel Hét Sugárra. A megfeleltetések rendszerében tehát ezt az eredeti hét embercsoportot ugyan össze lehet kapcsolni a hét gyökérfajjal, ám különbséget kell tenni a két fogalom között. Ugyanis a hét csoport az emberi szellemek jellegzetes tulajdonságokkal bíró csoportjairól szól, míg a gyökérfajok (amint azt a Bowen jegyzetekben is olvashatjuk) e szellemek fejlődési útjának szakaszait jelentik.

A TT-ben használt, az emberiség fő csoportjaira alkalmazott „gyökérfaj” elnevezés könnyen félreértelmezhető, különösen akkor, ha olyan képzeteket társítunk vele, amelyek a XX. század folyamán a *faj* szóval összekapcsolódtak. A TT-ben használt „gyökérfaj” fogalom az emberiség olyan óriási csoportjainak gyűjtőneve, amely azok

értelmi, szellemi, valamint fizikai fejlettségi állapotának megkülönböztetésére szolgál. Nem szabad összekeverni a felületes, pusztán egyes embercsoportok eltérő külső testi jellegzetességeire koncentráló *faj* fogalmával. Ami azt illeti, valószínűnek látszik, hogy amit a TT „Ötödik Gyökérfajként” emleget tulajdonképpen nem más, mint a *Homo sapiens*, vagyis az emberiség minden jelenleg élő tagja ebbe tartozik.

Az a tan, mely szerint az evolúcióhoz hét különálló terület [értsd: bolygó- felszín részlet] kapcsolható, nem csak az emberi fejlődésre érvényes. Blavatskyné szerint ugyancsak hét ilyen terület tartozik a természet többi birodalmának evolúciójához is.

A tanítást szigorúan csak a mi itteni Földünkre korlátozva kimondható, hogy amint az első Emberek éterikus formáit a hét Dhyáni Chohan Erő központ hét területre vetíti ki, ugyanígy vannak a teremtő erőnek centrumai a növényi és állat birodalom mégoly nagyszámú GYÖKÉR vagy szülőfajának számára is (2: 732)

Vagyis az „éterikus formák”, nem pedig a fizikaiak azok, amelyeket „kivetítenek” a hét területre, amelyek ezért szintén lehetnek a finomabb világokhoz tartozóak. De nem szabad úgy képzelnünk, hogy ezek a területek megfeleltethetők lennének a fizikai szinten ma létező helyekhez.

2. Az „asztrális test” másik neve „linga sharira”, míg számos későbbi írásban „éterikus test” néven is említik. Néha „test modellnek” is nevezik, mert ez adja a mintát, aminek megfelelően a fizikai forma fejlődik, és funkcióját tekintve hasonló a minden sejtben jelen levő genetikai kódhoz. Mivel modellként illetve mintaként szolgál a sűrű fizikai testnek, nyilvánvalóan léteznie kell már ez utóbbit megelőzően.

Ez a felvetés maga után vonja, hogy teozófiai nézőpontból az evolúció nem szűkíthető le pusztán a fizikai formák mutációjára és fizikai környezetük kihívásaira adott válaszaikra. Ehelyett a teozófia úgy tekint a fizikai evolúcióra, mint a belső, finomabb erők céltudatos tevékenységének eredményére, melyek a fizikai formákat úgy változtatják meg, hogy azok a bennük fejlődő tudat számára jobb kifejező eszközök legyenek.

3. A mai tudomány biológiai és evolúciós tanainak fényében képtelenségnek tűnik a felvetés, hogy a jelenlegi „körben” (avagy bolygói léptékű evolúciós periódusban) az emberi lény minden más emlőst megelőzően már létezett a Földön. Ám valójában nincs ellentmondás ez, és a tudomány által ismert tények között. Hogy az olvasó maga is belássa ezt, meg kell értenie ennek a tételnek a lényegét, és különbséget kell tennie a tudomány által ismert tények és feltételezések között.

Ennek a tételnek az alapjai már benn foglaltatnak az e fejezet elején található második „új tételben”, mely szerint az evolúció nem pusztán fizikai szintű jelenség, hanem elsősorban a „belső síkokon” zajlik, és csak másodsorban, a finomabb erők hatásának köszönhetően mutatkozik meg fizikai szinten. Ez a tétel azt jelenti, hogy azok az emberi lények, akik evolúciós utazásukat egy korábbi fejlődési rendszerben kezdték meg, a jelenlegi „körben” fejlődésüket a „belső síkokon” előbb kezdték meg mint az

emlősök, nem pedig azt, hogy az ember sűrű fizikai testben a Földön előbb létezett volna, mint más emlősök.

Tudományos tény, hogy számos bizonyíték szerint léteztek apró, primitív emlősök már hosszú idővel azt megelőzően is, hogy fizikai bizonyíték lett volna bármilyen emberszerű lény létezésére. De a TT hevesen vitatja a tudománynak azt az elterjedt és többnyire minden alapot nélkülöző feltevését, hogy a sűrű fizikain kívül a létnek nincs is más síkja, és hogy az ember semmilyen formában nem létezett mielőtt megjelent volna, mint sűrű fizikai testtel bíró lény.

A három új tétel olyan képet vetít elénk az emberi evolúcióról, amely nagyszerűbb és kifinomultabb, mint az, amit a tudomány kínál. Az utóbbi kizárólag a fizikai formák változásával, és az azokat előidéző, a túlélést biztosító okokkal foglalkozik. A TT úgy tekint az evolúcióra, mint amiknek eredete a belső, avagy magasabb síkokon keresendő, amelyek csak később nyilvánulnak meg a külső, vagy alsóbb fizikai világban. Fenntartja, hogy jelenlegi emberiségünk fejlődését a belső, magasabb világokban kezdte, már a többi emlősét megelőzően. És míg ez a fejlődés hét különálló ágon, egy időben zajlik a belső, addig a külső, fizikai síkon ezek egymást követően nyilvánulnak meg, egy-egy hozzájuk rendelt szárazföldi konstelláción.

A három újabb tétel előterjesztését követően a műben néhány, az emberiség e hét, Földünkön fejlődő csoportjáról szóló mítosz és legenda tárgyalása következik. (2: 2-5) Ezt követi azon szárazföld területek tárgyalása, ahol ezek a „fajok” fejlődnek, pontosabban annak az öt szárazföldi konstellációnak („kontinensnek”) az ismertetése, amelyek az alábbi neveket kapták (2: 6-9):

- Elpusztíthatatlan Szent Föld
- Hiperboreai Föld
- Lemúria
- Atlantisz
- Amerika és Európa

Ezek az elnevezések könnyen megjegyezhető címkék, és nem ajánlatos úgy tekinteni rájuk, mint szigorúan véve azokra a területekre, amelyek a némely mondában vagy mítoszban megjelennek. Még maga a „kontinens” szó is óvatosan kezelendő velük kapcsolatban. Mert ezek nem csak egy bizonyos nagyobb területű szárazföldet jelölnek, amelyen kívül még több másik is akadt abban az időben, hanem a jelek szerint inkább egy adott időszakban a bolygó felszínén egy adott területi megoszlás mellett fellelhető szárazföldek összességét. A *kontinens* fogalmával ugyan úgy, mint a *faj*éval, óvatosan kell bánnunk, nehogy megszokott fogalomtársításainkat próbáljuk alkalmazni a TT olvasásakor is.

A Bevezető jegyzetek bolygónk történelme kronológiájának tárgyalásával zárul, melynek keretében összeveti az ezoterikus és a tudományos elképzeléseket e témában. Ebben néhány figyelemre méltó közlést találunk az ezoterikus kronológiából:

1. Az emberiség jelenlegit megelőző, nagy gyökérfaja (azaz a negyedik) fejlődése 4-5 millió évvel ezelőttre is visszanyúlik.
2. Az ehhez az embercsoporthoz rendelt szárazföld (Atlantisz) jó része eltűnt vagy átalakult mintegy 850 000 évvel ez előtt.
3. Jelenlegi embercsoportunk, az ún. Ötödik Gyökérfaj már mintegy 1 millió éve létezik.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

1. A dolgok hétféle változatban megjelenése nagyon gyakori jelenség. Soroljon fel listaszerűen annyi ilyen hetes csoportot, amennyi csak eszébe jut.
2. Keresse ki a *faj* szót egy nagyobb értelmező szótárban, vagy az *emberfajok* kifejezést egy lexikonban. Milyen jelentési vannak a szónak? Milyen különféle elképzelések honosodtak meg a különféle népekben a *faj* fogalmáról? Mi az, amin a jelek szerint a *faj* szóval kapcsolatos elképzelések alapulnak – inkább fizikai, vagy szellemi jellegzetességek ezek? Mennyiben mások ezek a fogalmak, mint amit a teozófia társít a Gyökérfaj fogalmához?
3. Milyen bizonyítékok vannak a finomabb testek vagy a lét finomabb formáinak létezésére? Micsoda a *Kirlián fénykép*? Keresse ki a kifejezést egy nagyobb enciklopédiában.
4. Mit ért a tudomány a *kontinensek vándorlása* alatt? Keresse ki a kifejezést egy lexikonban és összegezze saját szavaival, amit írnak róla. Milyen hasonlóság fedezhető fel a kontinensek vándorlása és az egyes gyökérfajokhoz rendelt szárazföldi területekről szóló elképzelések között?
5. Keresse ki az *evolúció* kifejezést egy lexikonban, majd adja vissza saját szavaival az abban írtak lényegét. A evolúcióval kapcsolatban milyen kérdéseken vitatkoznak a tudósok? Miben különbözik a darwini és neo-darwini evolúciós elképzelés a teozófia által vallottól?
6. A Bevezető jegyzetekben megadott három időtartománytól (lásd fentebb) kiindulva állítsa össze az univerzum és az emberiség fejlődésének időrendjét, ahogy az a TT élénk tárja.

„Teozófussá lenni könnyű. Bármely átlagos értelmi képességű egyén, akinek hajlama van a metafizikához, aki tiszta, önzetlen életet él, aki több örömet talál felebarátja megsegítésében, mint a neki nyújtott segítség elfogadásában, aki mindig szívesen feláldozza saját örömét más ember javára, aki az igazságot, a jószágot és a bölcsességet önmagukért, és nem az általuk elérhető haszonért szereti – az teozófus. Egészen más eset azonban arra az ösvényre lépni, ami elvezet a helyes cselekedet ismeretéhez, ahhoz, hogy hogyan lehet helyesen megkülönböztetni a jót a rossztól, és ami elvezet az erőhöz, amellyel az ember meg is

teheti a jót, amit megtenni kíván, gyakran anélkül, hogy látszólag akár az ujját is megmozdítaná. „
(H.P.Blavastky, Gyakorlati okkultizmus)

10. UTÓSZÓ A 2. KÖTETHEZ

A második kötet első részét HPB egy utószóval fejezi be. (2: 437- 46) Ebben azt mondja, hogy: "A jelenlegi mű egyes részeit, ha az egész művet nem is, csak a XX. században fogják elismerni." (2: 442)

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

A TT által hirdetett egyes elképzeléseket valóban „elismeri” a XX. század – akad olyan, amit általában, de olyan is, amit már mélyebb részleteiben is. Tudna példát mondani mindkét esetre?

HPB továbbá az alábbi két mondatban összegzi a 2. kötet tartalmát: "Eléggé bemutattuk már, hogy a fejlődés nagy általánosságban – az események, az emberiség és minden dolog a Természetben – ciklikusan folyik. Beszéltünk a hét fajról, melyekből öt már csaknem befejezte földi pályafutását, s azt is hangoztattuk, hogy minden egyes gyökérfaj – alfajaival és számtalan családi és törzsi megosztásával – teljesen eltér az azt megelőző és az utána következő fajtól. (2: 443)"

Ebből az összegzésből két dolog tűnhet fel. Először is, előfordul benne az általános elv és annak specifikus alkalmazása. Az első mondat általános megfogalmazása a természetben sokféle érvényesülő ciklikusságnak. A második mondat már ennek konkrét alkalmazása, hiszen a hét „gyökérfajról”, azok „alfajairól” és ezek további felbontásáról, részeiről szól. A műben leírt módon minden „gyökérfaj” hét „alfajból” tevődik össze, és mindegyik „alfaj” ehhez hasonló módon hét „faj családra” vagy „ágra” bomlik, amelyek mindegyikéből számos törzs ered.

A második figyelemre méltó dolog ebben az összefoglalóban az, hogy a gyökérfajok időben egymást követik, és mindegyik „teljesen eltér az azt megelőző és az utána következő fajtól”. H.P.B mondandója hangsúlyozására gyakran alkalmaz túlzásokat, és emiatt látszólag gyakran keveredik ellentmondásokba. Itt talán arra gondolt, hogy ezek a „fajok” teljesen eltérnek fejlődésükben elérendő cél tekintetében, vagy esetleg valami más jellegzetesség tekintetében, hiszen a következő két oldalon világosan kifejti, hogy ezek keverednek egymással, és létük időben átfedi egymást:

„...az utolsó atlanteánok már árja elemekkel keveredtek 11000 évvel ezelőtt. (2: 444)”

„Az ötödik faj átlapolja majd a hatodikat több százezer éven keresztül, lassabban változva, mint az új utód, de azért más lesz természetében, általános fizikai és mentális képességeiben éppen úgy, amint a negyedik is átlapolta az árja fajt, és a harmadik az Atlanteánokat.”

A Bowen jegyzetekben (7. számú bekezdés) az áll, hogy valamennyi gyökérfaj egyformán, egy időben jelen van. Háromféle módon tekinthetünk a fajokra: (1) mivel mindegyiknek más-más fejlődési célkitűzése van, tehát mindegyikük „teljesen eltér az azt megelőző és az utána következő fajtól”. (2) Úgy, mint amelyek az időben egymást átfedve léteznek. (3) Minthogy mindegyik gyökérfaj a fejlődés egy-egy fokozatát jelenti, ezért azok egyszerre lé-

teznek, hiszen a lények különböző fejlődési fokon állnak, így mindünkben ott vannak a múltbeli fejlődés eredményei és a jövőbeni fejlődés csírái.

A 2: 444- 46 oldalakon HPB Amerikát úgy említi, mint a következő, hatodik alfaj hazáját, és szót ejt a hetedik alfajról, valamint a hatodik gyökérfajról is. Ezek a gondolatok a 2: 446 oldalon kezdődnek az alábbi mondattal: “Nos, az Okkult Filozófia azt tanítja, hogy még ma is szemünk láttára már kezd kifermálódni az új faj és annak alfajai, s mindez Amerikában fog végbemenni, ahol ez az átalakulás már csendben meg is kezdődött.”

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Milyen szerepet játszik amerika számára hpb fajunk jövőbeni evolúciójában?

Ebben az összegzésben végig (és máshol is a TT-ban) HPB megad néhány dátumot annak érdekében, hogy segítsen nekünk felmérni az emberiség evolúciójának hatalmas időtávlatait.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Írja hozzá ezeket a dátumokat azoknak a jelentős eseményeknek a listájához, amiket e könyv előző fejezetének vége óta kezdett gyűjteni, és folytassa ezt minden továbbival, amint talál ilyet. Vigyázzon azonban, hogy különbséget tegyen azon dátumok között, amiket HPB az ezoterikus forrásokból idéz, és azok között, amiket más írók műveire hivatkozva említ. Mi a jelentősége az Utószóban megjelenő 11000 és 25000 évvel ezelőtti időpontoknak?

Az Utószó vége felé van néhány utalás arra, hogy HPB a jövőben az emberiség fokozódó spiritualizálódását várja. A fejezet utolsó lapján (2: 446) ezt írja:

“...a jelenlegi faj már a fölszálló íven van; a hatodik pedig gyorsan kinövi az anyag kötelékeit, sőt még a test béklyóit is leveti.

Így tehát az Új Világ emberiségének missziója és karmája az, hogy elvesse egy eljövendő, nagyszerű és a jelenlegi fajoknál sokkal dicsőségesebb faj csíráit. Az Anyag ciklusait a Spiritualitás és a teljesen kifejlett elme ciklusai fogják követni. A párhuzamosság törvénye szerint, amely a történelemre és fajokra is érvényes, a jövő emberiségében többségben lesznek a dicső adeptusok. Az emberiség a Ciklikus Rendeltetés gyermeke, és minden tagja be fogja tölteni eddig még fel nem ismert misszióját, mert nem vonhatja ki magát a Természettel való együttműködés kötelezettsége alól.”

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Lát arra utaló jeleket, hogy HPB jövője már kezd valóra válni?

11. A TITKOS TANÍTÁS MÁS MEGISMERÉSI MÓDJAI

A Titkos Tanításnak annyiféle megismerési módja lehet, ahány olvasója. A következőkben sorra vesszünk néhányat közülük. Próbálja ki ezeket vagy akár más egyéb módokat, hogy ráébredjen, melyik a legmegfelelőbb az ön számára.

1. További kulcsfontosságú részletek megismerésével

Az általunk eddig alkalmazott megközelítési mód az, amit a Bowen jegyzetekben találunk, vagyis hogy kezdjük a feladatot néhány alapvető fontosságú részlettel, melyek sűrítve tartalmazzák a könyv gondolatait. A jegyzetekben a tanulmányozás első lépésének javasolt, és általunk mostanáig sorra vett négy fő részleten (1: 13-20, 1: 272- 78, 2: 1-12, 2: 437- 46) túl is akadnak még más részletek, amik hasznosak a tanulmányozásban..

A sok lehetséges közül néhány ilyen tartalmazza a következő felsorolás. A listában az ezeket tartalmazó fejezetek címe, első és utolsó szavai, azok kötet- és oldalszámait szerepelnek, kis terjedelmű bekezdések esetében még kiegészítve ezt a sorok számával (zárójelben megadva).

„Bevezetés” 1: xvii-xxvii

„Az Olvasóhoz” 1: 1-24 [benne a három Alapvető Előterjesztéssel]

“A Titkos Tanítás azt tanítja... és ok az utódjával szemben.” 1: 43 (7 sor)

“Alapvető törvénye... végső lényege teljesen egy és ugyanaz.” 1: 120 (5 sor)

“Azok kedvéért, akik esetleg nem olvasták... erről nem kell többet szólnunk.” 1: 158- 60 (60 sor)

“Most már világos, hogy a természetben... teszi őt azzá az összetett lényé, aki most.” 1: 181 (24 sor)

“A végeredmény ez: az emberiség... a most ismert anyagi és összetett elemekké vált.” 1: 224-25 (24 sor)

“A tudomány azt tanítja... amelyet másutt nagyobb figyelemre fogunk méltatni.” 1: 260- 61 (37 sor)

“Akármilyen is legyen a távoli jövőben... itt többet mondanunk róla.” 1: 279- 83 [5 bizonyított tény]

„Összefoglalás” 1: 269- 99 [benne 6 összefoglaló gondolattal és a fent említett 5 bizonyított ténnyel]

“Ez azt tanítja, hogy az egész világegyetemet... elfoglalt kicsi területén kívül esik, az nem létezik.” 1: 287- 88 (19 sor)

“Az álláspontok kölcsönös tisztázása” 1: 668- 76

“A modern tudomány... megkülönböztetett formájából alakult ki.” 2: xvi (20 sor)

“A Természetben vezetésként az analógia... és végső misztériumok felé.” 2: 153 (3 sor)

“Az olvasó emlékezzék vissza arra... amely igen megközelíti a csillagászati év hosszát” 2: 434- 35 (55 sor)

“Nos, az Okkult Filozófia azt tanítja, hogy még ma is... AZ ABSZOLÚT „VAN” GYERMEKE” 2: 444- 46 (103 sor)

“Most engedtessek meg nekünk egy utolsó... az okkultizmusnak akár csak egy kisebb tanítá-
sa?” 2: 640 (20 sor)

“Mindezek a nehézségek eltűnének... változik minden egyes gyökérfajjal.” 2: 697 (12 sor)

“És most befejezésként... NINCS MAGASZTOSABB VALLÁS AZ IGAZSÁGNÁL” 2: 794- 98

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

1. Vizsgáljon meg néhányat a fenti részletek közül, majd foglalja össze gondolatait azokkal összevetve, amiket már eddig olvasott a TT-ban.
2. Hasonlítsa össze a Bowen jegyzetekben található kulcsfontosságú bekezdéseket (6. számú bekezdés), a TT fentebb felsorolt bekezdéseit, valamint a Bowen jegyzetekben említett négy alapvető eszmét (13. számú bekezdés). Milyen gondolat sejlik fel több mint egyben ezek közül? Ezekből a bekezdésekből kiindulva sorolja fel a TT fontos gondolatait.

2. A TÁRGYMUTATÓT HASZNÁLVA

A például fentebb megjelölt egyes fejezetek nagy jelentőségű gondolatainak megértésén túl más eljárások is hasznosnak bizonyultak már a TT megismerésében. Ezek egyike a Tárgymutató felhasználása. Ezt a módszert használta HPB két tanulója (*Theosophical Gleanings* [Teozófia tallózások], 1) és ő maga is ajánlotta (*Mistaken Notions* [Téves elképzelések], 334). A két tanuló a következőképpen magyarázza a tárgymutató módszer használatának célszerűségét:

A TT-t olvasva a tanulmányozó könnyen összezavarodik, sőt szinte elkábul az ismeretek elképesztően sokféle területétől, a magyarázatok gazdagságától, a gyakori elkalandozásoktól, a lépten-nyomon előforduló irodalmi hivatkozások és utalások sokaságától. Dévák és daimonok, Dhyan Buddhák és Kumarák, Yugák és ciklusok, szatírok és fakírok, alkimisták és adeptusok, Manuk és Monádok cikáznak át gondolatain és képzeletén és kápráztatják el, miközben több órányi kemény szellemi erőfeszítésének eredménye mindössze egy alapos fejfájás. Úgy találtuk, hogy a tanulmányozáshoz a legcélravezetőbb módszer az, ha egyetlen kiválasztott dologra koncentrálnunk, és rendületlen kitartással végigkövetjük minden vonatkozását mindkét kötetben, következetesen figyelmen kívül hagyva minden csábító mellékszálát és oldalvágányt. Így végül kibontakozik előttünk az

az egy dolog a maga teljességében, az elejétől a végéig minden részletében, tisztán, világosan, érthetően.

Ennek módja az, hogy a tanulmányozó kiválaszt egy témát és kikeresi azt, továbbá a hozzá szorosan kapcsolódó valamennyi kifejezést a tárgymutatóból, majd elolvassa az ezek mellé rendelt oldalakon leírtakat. Az olvasottak tömör kivonatát feljegyzi pl. kisebb noteszlapokra, majd ezeket tartalmi hasonlóság alapján csoportosítja és kielemezti őket aszerint, hogy mit mondanak a választott témaköréről. Végül ezt az ismerethalmazt szintetizálva összegzést készít arról, mi a TT üzenete arról a tárgyköréről.

A tárgymutató módszer tulajdonképpen egy változata az előző, a kulcsfontosságú részek megismerését követő módszernek. A tárgymutató használatával az ember kikeresi az őt egy bizonyos területen különösen érdeklő részeket. Az így fellelt részek némelyikének mondandója magától értetődőnek fog bizonyulni, és mint ilyen nyugodtan félretehető. A tárgymutató módszernek kifejezett előnye, hogy a fontos és lényegtelen részek szétválogatásán keresztül fejleszti megkülönböztető képességünket.

További haszna még az is, hogy érzékennyé tesz a rokon értelmű szavak és a hasonló tartalmú kifejezések használatára a megismerni kívánt témában. Például ha az olvasó a *Mája* [*Maya*] fogalom iránt érdeklődik, azt fogja találni, hogy az ahhoz kapcsolható hivatkozások jelentős részét az „illúzió” [*illusion*] címkével jelölték meg, ezért az ahhoz rendelt szövegrészeket is szükséges lesz kikeresni a tárgymutatóban. Egyéb kapcsolódó fogalmak, mint pl. „átmenetiség” [*impermanence*] szintén előfordulnak majd a tárgymutatóban *Mája*-hoz kapcsolva, és ha akarja, az olvasó ezekkel is megismerkedhet. Nem kell túlzottan ragaszkodnia az eredetileg kitűzött tárgykörhöz.

Ugyancsak fontos, hogy egy jól megszerkesztett tárgymutatót használjunk a művel való ilyesfajta ismerkedéshez. Némelyik kiadásban ezek nagyon rövidek és felületesen elkészítettek. Más kiadásokban viszont hosszú és részletes tárgymutatókat találhatunk. Ilyen kitűnő, részletesen kidolgozottat kapunk kézhez a Zirkoff-féle 1978-79-es (és papírkötésű, 1993-as utánnyomású) kiadásban. Egy másik, hasonlóképp kimerítő és alaposan feldolgozott munkát külön kötetben adott közre *Index to the Secret Doctrine* címen a Theosophical Company of Los Angeles 1939-ben. Mindkettő jól használható bármelyik olyan kiadáshoz, amelyik megőrzi az eredeti kiadás oldalszámozását. Máskülönb oldalszámozás leképezést kell használni, mint amilyenek az Ötödik Adyar-i Kiadásban (6: vii- li) vagy a Zirkoff-féle kiadásban (3: 401- 8) találhatóak.

Ám messze a legegyszerűbb módja egy kifejezés előfordulásai feltérképezésének az elektronikus kereső használata a *Theosophical Classics* CD-n. A kereső funkció kikeresi az óhajtott bekezdéseket, és kívánságra ezen felül még a más, fontosabb teozófiai művekben is elvégzi ezt. Az elektronikus megjelenítés persze nem a legjobb módja egy könyv olvasásának, sokak számára papírra nyomtatott könyv jobban használható. Ám szövegrészletek gyors, hatékony és teljes körű kereséséhez és vitathatatlanul a leghasznosabb módszer.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Válasszon valamilyen, önt érdeklő témakört, és derítse fel a fent vázolt módszerekkel, hogy a TT mit mond önnek róla. (Ha többen dolgoznak egy csapatban, megoszthatják a hivatkozások feltérképezésének és összefoglalásának munkáját, majd csoportos megbeszéléseken megvitathatják és összevethetik az eredményeket.)

3. A STANZÁK „KÓSTOLGATÁSA” ÁLTAL

Megkísérhetjük megérteni TT-t annak központi részén, a stanzákon keresztül is, amelyekre az egész mű épül. Ennek többféle módja is lehetséges.

Az egyik szerint lapozzon oda, ahol a stanzák szerepelnek minden magyarázat nélkül (1: 27-34, 2: 15-21). Olvasson el egy stanzát teljes egészében. Ne próbálja pontosan megérteni a stanzát vagy annak minden szavát, csak figyelje meg a stanza egészének hatását önre. Végül jegyezze fel magának annak fő gondolatát.

Most olvassa el újra a stanzát úgy, hogy közben kiválasztja benne a kulcsszavakat, és gondolkodjon el jelentőségükről. Mennyiben járulnak ezek hozzá az általános benyomáshoz, amit a stanza önre gyakorolt? Változtat bármit is a stanza egészének első olvasáskor önre gyakorolt hatásán az, ha eltöpreng e kulcsszavak jelentésén?

Olvassa el újra a stanzát az eddig elvégzettek fényében, és határozza meg, ön szerint mi lehet a mondandója.

A következő lépésben lapozzon a stanza slokáinak magyarázataihoz, olvassa el őket és vesse össze azzal, ami az ön előbbi, független megítélése szerint mondanak.

Ezután esetleg visszatérhet az előbbi, 2. pontban ismertetett tárgymutatós módszerhez, és a stanza olvasásakor feljegyzett kulcsszavakat kikeresve a tárgymutatóban elolvashatja, mit mond azokról a TT a mű más fejezeteiben. Valamely szó használata egy bizonyos szövegkörnyezetben gyakran sokat elárulhat arról, mi lehet a jelentése más környezetben.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

Válasszon ki egy stanzát és kövesse a fenti útmutatásokat. Írja le pár mondatban, hogy milyen következtetésekre jutott.

Az is hasznos lehet, ha összehasonlítja a stanzák különféle változatait. A stanzák folytonosan, magyarázatok nélkül nyomtatott szövege (1: 27-34, 2: 15-21) apróbb részletekben eltér attól, ahogy a magyarázatokat tartalmazó részben (1: 35-265, 2: 22-351) megjelenik. De mindkettő jelentősebben különbözik egy korábbi változattól (a Zirkoff-féle kiadásban változtatás nélkül közreadott ún. „Würzburgi kéziratból” (3: 514- 20)). Ezek a különböző kiadások kiegészítik az egy-egy változatról megszerezhető ismereteket. Ha a stanzák fő vonalai már ismerősek önnek, bármelyiket kiválaszthatja ehhez a módszerhez. Ám ha még nem ismeri tartalmuk lényegét, sokkal könnyebb lesz, ha az első kötet első stanzájával kezdi és sorban olvasva a stanzákat halad előre.

Egy hasonló, mégis nagyon eredeti és gyümölcsöző megoldást ír le Beverly Noia az *An Intuitive Approach to the Study of the Seven Stanzas of Dzyan* (Egy intuitív megközelítés a Dzyan Könyve hét stanzájának tanulmányozásához) című munkájában. Ebben a TT tanulmányozásához olyan módszert ír le, amely a stanzákból az olvasóra magára, illetve az ő saját életére nézve levonható következtetésekre koncentrálnak. Mivel a lények minden rendje között fellelhetők analógiák, egy ilyen személyes megközelítés érvényes és jelentőségteljes lehet sok olvasó számára. Bármiféle módot is válasszunk a TT tanulmányozásához, nem helyes úgy kezelni, mint valami tankönyvet. Ahogy HPB mondta, az csak zűrzavart eredményez.

A TT-sal kapcsolatos lenyűgöző dolgok egyike az, hogy – amint azt Bowen HPB-idézetéből tudjuk – az olvasók olyan dolgokat is felfedezhetnek benne, amikről még maga HPB sem tudta, hogy benne vannak. Bowen azt írja: „Ő [HPB] kétségek nélkül arra biztat, hogy ne tekintünk tévedhetetlen tekintélyként sem őrá, sem senki másra, hanem hagyatkozunk a saját egyre szélesebb körű észlelő és felfogó képességünkre.” Ez így igaz, sőt maga HPB is ugyanezt mondja a TT-ban: “Mivel ez a munka - amint már bevallottuk - sokkal többet hallgat el, mint amennyit közöl, a tanítványt felszólítjuk, hogy saját intuícióját használja” (1: 278). Vagyis maga HPB szólít fel minket a TT intuitív megközelítéssel tanulmányozására.

4. ELEJÉTŐL A VÉGÉIG OLVASVA

Ha már a fenti módszerek közül többet is kipróbált a TT tanulmányozásához, akár meg is próbálhatja követni a Király Nyuszinak adott tanácsát, és nekiláthat az elejétől kezdve végigolvasni. Ha így dönt, az 1. Függelék „Magyarázatok, összegzések, értelmezések” részében felsorolt munkák közül néhány – elsősorban Ashis, Barborka, Prem, Warcup és Wood írásai – sok segítséget nyújthat ehhez. De soha ne feledje a figyelmeztetést, hogy csak zavarodottsághoz vezet, ha a TT-t úgy használják, mint egy tankönyvet. És tartsa észben azt is, hogy Nyuszi Csodaországban élt, ahol minden fordítva volt.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

A Kozmogenezis stanzáinak átfogó ismeretéhez olvassa el Blavastkyné összegzését az evolúció általános fogalmáról (1: 20-22). Ez után olvassa el magukat a stanzákat (1: 27-34). Ne zavarja, hogy sok mindent nem ért, egyelőre csak ízlelgesse azokat, próbáljon meg rájuk hangolódni. Készítsen egy listát az ön számára legfontosabbnak tűnő gondolatokról.

12. MIÉRT TANULMÁNYOZZUK A TITKOS TANÍTÁST

Amellett, hogy már tudjuk, miként kell tanulmányozni a TT-t, azt is tudnunk kell, miért tesszük azt. Hiszen valójában az ok sokkal fontosabb, mint bármilyen módszer. Szóval bárhogy is tesszük, miért tanulmányozzuk hát a Titkos Tanítást? A Bowen jegyzetekben azt találjuk, hogy a TT tanulmányozása a dzsnâna jóga egyik formája:

A Titkos Tanítás igaz tanulmányozója egy Dzsânâna Jógi, és a jóga ezen útja az Igaz Út a nyugati ember számára. A Titkos Tanítás azért született, hogy jelzőkarókként vezesse őt ezen az Úton.

A TT-t tanulmányozó egyik korabeli teozófus arra panaszkodott Balavtskynének, hogy a mű túl bonyolult és nehéz felfogni. Ő a *Lucifer* hasábjain így válaszolt erre:

egy műtől, amely több tucat filozófiai eszmerendszert és fél tucat világvallást hasonlít össze, amelynek a legnagyobb elővigyázatossággal kell a gyökereket felfednie, és emiatt csak néhol tehet utalásokat a majdan itt-ott kibomló virágokra – nem lehet azt elvárni, hogy első olvasásra felfogható legyen, sőt még a sokadikra sem, hacsak az olvasó ki nem alakít ehhez egy rendszert a maga számára. („*Mistaken Notions*”, [Téves elképzelések] 334.)

Az olvasó nem számíthat arra, hogy ezt a rendszert készen meglelheti a TT-ban, hanem ezt magának kell megalkotnia. A dzsnâna jóga módszere, hogy próbálja megérteni a kozmosz működését és az ember saját helyét abban. Ennek elérésére az ember igyekszik leképezni magában a valóságot, teóriákat, vagy amint HPB mondja, „mentális képeket” készít. A *teória* szó görög eredetű, gyökerének jelentése *nézni* vagy *szemlélni*, így hát a teória jelentése itt „a dolgok egy lehetséges nézete”, egy mentális kép. A veszélye ennek mindig az, hogy az ember összetéveszti a képet a valósággal, amit tükröz, és olyannyira magával ragadja a kép eleganciája, következetessége és pontossága, hogy végül már nem is törődik magával a valósággal, hanem csakis a képet bámulja.

Szerencsére nem tudunk elveszni a saját teóriáinkban, mert eltántorít minket ettől a tény, hogy azok mindig hiányosak valahol. A teóriák áttekintése, kontemplációja közben pontatlanságokat, hiányosságokat, hibákat fedezünk fel bennük. Ezek a felfedezések a gondolkodásban kétféle, markánsan eltérő választ eredményezhetnek.

Az „Igazlelkű Hívők” azt állítják, hogy a pontatlanságok nem léteznek vagy lényegtelenek, és tovább folytatják a szemlélődést azok felett még jóval az után is, hogy tévedésük nyilvánvalóvá vált. A komoly, igazi tanulmányozók el tudnak fogadni mennyiségű hibát egy ideig, de ahogy a hibák sokasodnak, az ilyen tanulmányozók úgy döntenek, hogy az általuk felépített mentális képen már túl kell lépniük. És ekkor egy új, átfogóbb és pontosabb képet alkotnak maguknak, amely mentes a korábbi kép hibáitól.

Idővel persze az új képen is felfedeznek hibákat, és azon is túl kell lépniük. Így folytatódik ez, mentális képek követik egymást, mindegyik kijavítja az elődje, de ugyanakkor bevezeti a

maga hiányosságait. Ahogy Thomas Kuhn kimutatta, ez egyben a tudomány fejlődésének útja is, vagyis az általa felvázolt „tudományos forradalmak rendszere” szerint egyik elmélet leválja a következő. És ez az az út, amelyen ezoterikus tanok tanulmányozója a dzsnâna jóga ösvényét követve halad.

Ám akik a dzsnâna jóga ösvényén sikeresen haladnak, azok nem pusztán váltogatják az egyik túlhaladott képet egy másikkal a végtelenségig, hanem eljutnak ahhoz a felismeréshez, hogy amint HPB mondta „semmilyen kép nem adja vissza a VALÓSÁGOT”. A képek, teóriák váltogatásának folyamata addig tart „amíg végül az ember felülemelkedik az elméjén és az elme képein, és belép, ismerőjévé válik a FORMA-NÉLKÜLI világnak, amelynek minden forma csak leszűkített visszatükröződése”.

A kozmoszról és az emberiségről TT-ban található mentális képek rendeltetése, hogy elvezessenek minket a felismeréshez: a Valóságot soha, semmiféle kép nem képes megjeleníteni. A TT célja tehát az, hogy segítsen megérteni, hogy a TT és vele együtt minden más teória, az összes mentális kép a kozmosz eredetét, felépítését és működését illetően – hiányos, pontatlan. A dzsnâna jóga az elmét használja annak érdekében, hogy túlléphessünk az elmén. Azért tanulmányozzuk a TT-t, hogy túlléphessünk a TT-on.

A TT a modern teozófia első megnyilvánulása, de nem az utolsó – vagy legalább is nem annak szánták. Csodálatos munka, nem azért mert szórakoztató, vagy iránymutató, netán inspiráló. Hanem azért, mert segít abban, hogy észrevegyük, tele van hibákkal, amint minden más könyv is. Mert az Igazság nem lelhető fel könyvekben, csakis önmagunkban.

Az Igazság nem jeleníthető meg grafikonokkal, táblázatokkal, listákkal, sem láncokkal, körökkel és fajokkal. Az Igazság annak elfogadása, hogy könyv, elmélet vagy állítás soha nem képes visszaadni a valóságot. Az Igazság annak felismerése, hogy nincs az Igazságnál magasabb rendű tanítás. Ez a teozófia. És erről szól a Titkos Tanítás.

TOVÁBBGONDOLÁSRA JAVASOLT:

1. Idézzé fel megában az általánosan elterjedt világképet. Mi az, amit ez megválaszolatlanul hagy, és így arra késztet minket, hogy egy átfogóbb képet, értelmezést keressünk?
2. HPB adott némi iránymutatást tanítványainak arra nézve, miként tágítsák ki elméjüket a dzsnâna jóga módszerével. Egy másik tanítványának jegyzeteiben egy rész *Meditációs Diagram* címmel így kezdődik: „Először értsd meg, mit jelent az EGYSEG úgy, hogy kiterjedsz a Térben és a Végtelen Időben.” Miként vág egybe ez a meditációs útmutatás azzal, amiről Blavastkyné azt mondta, hogy a legfontosabb a TT-ban? Meditáljon az idézett mondaton: gondolja magát az „itt-és-most”-ba, majd képzelje el a kozmosz határtalanságát térben és időben, minden irányban kiterjedve, vég nélkül. Foglalja szavakba benyomásait.
3. Olvassa el, mit mondott HPB a Téves elképzelések a Titkos Tanításról c. cikkében (4. Függelék), és mondja el saját szavaival annak fő gondolatait.

4. A TT megértéséhez előbb ki kell alakítani a magunk számára egy rendszert. Az eddig megismertekre alapozva vázoljon fel egy ilyen rendszert magának. A könyv mondandójának visszaadásához használjon szavakat, ábrákat, képeket vagy mozdulatokat – bármilyen közvetítő eszközt, amivel jól tud bánni. De ne feledje, az így kialakított rendszer csak az ön értelmezését adja vissza, nem az IGAZSÁGot. És ha az él, akkor változni is fog.
5. Manuel Odenberg (egy személyes levelében) metaforákat használt a TT-sal ismerkedés folyamatának szemléltetésére. Gondolkodjon el ezeken, illetve ami belőlük következik:
 - a. A TT-t olvasva mintegy belső párbeszédet folytatunk a könyvvel. A párbeszédhez két résztvevő szükséges. Mikor olvassa a könyvet, az megszólítja az olvasót, de annak válaszolnia is kell erre. Válasszon egy bekezdést a TT-ből, olvassa el és válaszoljon rá – vagyis tekintsen úgy a szövegre, mintha az egy párbeszéd része lenne, és mondja el viszonzásul, hogy ön mit gondol. tegyen fel kérdéseket a könyv mondandójához, és a saját tapasztalataiból hozzon fel példákat, eseményeket. Vagy mondjon ellent neki, és fejtse ki saját nézeteit a témáról.
 - b. A TT eszméi néha átmenetileg elrejtőznek, mint amikor egy csillag fénye átmenetileg egy másik égitest takarása miatt látszólag kihúny. Olyan mű ez, amelyben minden egyes olvasás alkalmával újabb ismeretek ad, mert megváltozott közben az, aki olvassa. Egy első olvasásra ködös vagy érdektelen rész legközelebb kristálytisztának és izgalmasnak bizonyul. Keresse elő az 1. fejezet 5. feladatához korábban készített és elrakott borítékot. Olvassa el újra a TT-ban ugyanazt a részt, és írja le a most született gondolatait is. Aztán nyissa ki az előző borítékot, és hasonlítsa össze, amiket írt. Van valami különbség? Tud rá magyarázatot adni, hogy a kérdéses bekezdés miért ugyanazt, vagy miért más reakciót váltott ki önből?
 - c. A TT által belőlünk kiváltott válasz olyan, mintha a könyv és a mi lényünk közös gyermeke volna. A gyermek is mindkét szülőjétől örököl valamit, és a mi reakciónk egy könyvvel kapcsolatban is részben a könyvből, részben pedig belőlünk ered. Olvasson el egy bekezdést a TT-ből és írja le, milyen gondolatokat hívott életre önben. Aztán figyelmesen vesse össze ezt a könyv eredeti szövegével. Nézze meg figyelmesen, próbálja felismerni, hogy gondolatainak mely részei származtak a könyvből és melyeket adott hozzá ön.
 - d. A TT-ban fellelhető fogalmak olyanok, mint egy matrjoska baba – mind-egyikben számos másik is benne foglaltatik. Válasszon ki egy fontosat tetszés szerint a könyvben és keressen egy vagy több olyan fogalmat, amit az rejtett magában hordoz, vagy maga után von. Kezdetnek például választhat ezek közül:

akasha,	Logosz,	EGYség,
tudatosság,	Mahatmák,	parabrahm,
ciklusok,	kifejeződések,	pralaya,
evolúció,	Mája,	shakti,
fohat,	monád,	bölcsesség,
inkarnáció,	mulaprakriti,	jóga,
karma,	okkultizmus,	zodiákus

6. Mit sugallnak az alábbi bekezdések, hogyan és miért érdemes tanulmányozni a TT-t?
- A tudás látomásokban jut el az emberhez, először álmok formájában, majd meditáció közben a belső szem elé vetített képekként. Ekként ismertették meg velem az evolúció egész rendszerét, a létezés törvényeit és minden mást, amit tudok – élet és halál misztériumait, a karma működését. Egyetlen szót sem ejtettek ezekről nekem hagyományos módon, legfeljebb talán megerősítését olyan ismeretnek, amit már megkaptam – írásban semmit sem tanítottak nekem. És az így szerzett tudás oly tiszta, oly világos, oly lenyűgöző hatása van az elmére, hogy semmilyen egyéb ismeret-forrás, semmi más általunk ismert tanítási módszer eredménye nem hasonlítható hozzá. (Blavatsky, *Collected Writings*, 13: 285)
 - „Mi az igazság?”, kérdezte Pilátus Tőle, akinek – ha a keresztény egyház állításai akár csak részben is igazak – tudnia kellett. De Ő hallgatott. Dogmatizmus az egyházban, dogmatizmus a tudományban, dogmatizmus mindenütt. Az elvont eszmék világából felsejlő (pl. az anyagi világban végzett megfigyelésekből és kísérletekből következtetett) igazságokat isteni kinyilatkoztatásként és tudományos alapelvként ráerőltetik a hozzá nem értő emberek tömegére, akik túlságosan elfoglaltak ahhoz, hogy a maguk számára meglegjék az igazságot. Pedig Szókratész és Pilátus korától egészen napjaink általános tagadással jellemezhető koráig ugyanaz a kérdés vár válaszra: létezik olyan, hogy egyetlen fél vagy valamely ember birtokában legyen az abszolút igazságnak? A józan ész azt mondja, hogy „ez nem lehetséges”. Egy olyan véges és kondicionált létű világban, mint amilyen az ember maga is, nem lehet helye abszolút igazságnak semmilyen tárgykörben. Ám vannak relatív igazságok, és ezekre alapozva meg kell tennünk minden tőlünk telhetőt. (Blavatsky, *Collected Writings* 9: 30–1)
 - Az ezoterikus filozófia összebékíti az összes vallásokat, megfosztja őket külső emberi ruházatuktól és megmutatja, hogy gyökerük azonos minden más nagy vallás gyökerével. (TT 1: Bevezetés)
 - A Titkos Tanítás azt tanítja, hogy fokozatosan (progressive) fejlődik minden, a világok éppúgy, mint az atomok, és hogy ennek a bámulatos fejlődésnek sem felfogható kezdete, sem elképzelhető vége nincs. (TT 1: 43)

1. FÜGGELÉK: MÁJAVASOLT OLVASMÁNYOK

TOVÁBBI, TANULMÁNYOZNI JAVASOLT TT KIADÁSOK

Theosophical Classics. Ed. Vicente Hao Chin, Jr. Including *The Secret Doctrine*, *Isis Unveiled*, *H. P. Blavatsky Collected Writings*, *The Key to Theosophy*, *The Voice of the Silence*, *The Theosophical Glossary*, *Transactions of the Blavatsky Lodge*, *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, *Letters from the Masters of the Wisdom*, *Esoteric Buddhism*, and *Light on the Path*. CD-Rom electronic book edition. Manila, Philippines, and Wheaton, Illinois: Theosophical Publishing House, 2003. 84 MB.

The Secret Doctrine. 3 vols. Ed. Boris de Zirkoff in *Collected Writings* series. Adyar, Madras: Theosophical Publishing House, 1978–9. Pp. [2], 84, xlvii, 696 + xxiv, 817 + vii, 520. Quest Theosophical Heritage Classics edition, 1993. Boxed paperback.

The Secret Doctrine. 2 vols. Photographic facsimile of the 1888 edition. Pasadena, CA: Theosophical Univ. Press, 1988. Pp. xlvii, 676 + xvi, 798, [2], xxxi.

The Secret Doctrine. 1 vol. Facsimile of the 1888 edition, 2 vols. bound in 1. Los Angeles: Theosophy Co., 1947. Pp. [4], xlvii, 676 + xvi, 798, [2], xxx.

Index to The Secret Doctrine. Los Angeles: Theosophy Co., 1939. Pp. x, 172.

KIVONATOK:

Hillard, Katharine, ed. *An Abridgment of The Secret Doctrine*. New York: Quarterly Book Dept., 1907. Pp. [2], 584. Reprinted by Health Research, P. O. Box 70, Mokelumne Hill, CA 95245.

Preston, Elizabeth, and Christmas Humphreys, eds. *An Abridgement of The Secret Doctrine*. 1966; reprint Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1983. Pp. xxxii, 260.

ELŐTANULMÁNYOKHOZ JAVASOLT IRODALOM:

Abdill, Edward. *The Secret Gateway: Modern Theosophy and the Ancient Wisdom Tradition*. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, Quest Books, 2005. Pp. xiii + 241.

Centenary of "The Secret Doctrine", 1888–1988. London: Theosophical Society in England, 1988. Pp. 24.

Fiumanó, Vicente. *Introducción al estudio de la Doctrina Secreta*. Rosario: Sociedad Teosófica en Argentina, 1984. Pp. 39.

Hoskins, Ianthe H. *An Approach to the Secret Doctrine*. London: Theosophical Society in England, 1970. Mimeo. Pp. 23.

H. P. Blavatsky and Her Writings. Wheaton, IL: Theosophical Society in America, n.d. Pp. 7.

An Invitation to The Secret Doctrine. Pasadena, CA: Theosophical Univ. Press, 1988. Pp. [111].

Knoche, Grace F. "The Secret Doctrine of the Ages." *Sunrise* 37 (April/May 1988): 97–101.

Mills, Joy. *An Approach to the Study of The Secret Doctrine*. Wheaton, IL: Theosophical Society in America, n.d. Pp. [ii], 13.

"Essential Aspects of The Secret Doctrine." *The Theosophist* (October 1985), pp. 6–13.

Mitchell, Roy. *The Use of The Secret Doctrine*. Toronto: Theosophical Society in Canada, n.d. Pp. 20.

Noia, Beverley B. *An Intuitive Approach to the Seven Stanzas of Dzyan*. Wheaton, IL: Dept. of Education, Theosophical Society in America, 1988. Pp. [6], 29.

Report of Proceedings: Secret Doctrine Centenary, October 29–30, 1988. Pasadena, CA: Theosophical Society, 1989. Pp. [6], 121.

The Secret Doctrine and Its Study. Wheaton, IL: Theosophical Society in America, n.d. Pp. 10.

The Secret Doctrine Centenary: Souvenir, 1888–1988. Adyar, Madras: Theosophical Society, Adyar Lodge, 1988. Pp. [4], 34.

Trew, Corona. *Studies in the Secret Doctrine, First Set: Cosmogogenesis; or, The Building of the Cosmos*. London: Theosophical Society in England, revised 1972. Pp. [2], 47.

Wilson, Stuart. *An Introduction to "The Secret Doctrine."* Typescript. Pp. 46.

MAGYARÁZATOK, ÖSSZEFOGLALÓK ÉS ÉRTELMEZÉSEK:

Algeo, John. *Senzar: The Mystery of the Mystery Language*. London: Theosophical History Centre, 1988. Pp. 32.

Argus. *A Voyage of Discovery in the Secret Doctrine: A Centennial Homage*. Madras: Theosophy Centre, 1988.

Ashish, Sri Madhava. *Man, the Son of Man, in the Stanzas of Dzyan*. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1970. Pp. xv, 352.

Barborka, Geoffrey A. *The Divine Plan: Written in the Form of a Commentary on H. P. Blavatsky's Secret Doctrine*. Adyar, Madras: Theosophical Publishing House, 1961, revised 1964. Pp. xxvii, 564.

The Peopling of the Earth: A Commentary on Archaic Records in The Secret Doctrine. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1975. Pp. xiv, 233.

Secret Doctrine Questions and Answers. Compiled from the bi-monthly periodical *The Canadian Theosophist*. Secret Doctrine Reference Series. San Diego, CA: Wizards Bookshelf, 2003. Pp. [vi] + 197.

The Story of Human Evolution: Written in the Form of a Commentary on The Stanzas of Dzyan—Second Series. Adyar, Madras: Theosophical Publishing House, 1980, c. 1979. Pp. x, 147.

Bendit, Laurence J. *Man and His Universe*. Adyar, Madras: Theosophical Publishing House, 1957. Pp. 71.

Adam, the Prodigal Son: A Study of Man. Blavatsky Lecture, 1948. London: Theosophical Publishing House, 1948. Pp. 32.

Besant, Annie. *The Pedigree of Man*. Benares: Theosophical Publishing Soc., 1904. Pp. 151.

Bowen, Robert. *Madame Blavatsky on How to Study Theosophy*. 1960; reprinted Adyar, Madras: Theosophical Publishing House, 1973. Pp. 17.

Caldwell, Daniel H. "The Myth of the 'Missing' Third Volume of The Secret Doctrine." *The American Theosophist* 83.3–4 (late spring – early summer 1995): 18–25.

Cooper-Oakley, Isabel, and A. M. Glass. *Studies in the "Secret Doctrine": I. The Monad; II. Tetraktys & Tetragrammaton*. London: Theosophical Publishing Society, 1895. Pp. 30.

Gardner, Edward L. *The Heavenly Man: The Divine Paradigm*. London: Theosophical Publishing House, 1952. Pp. 56.

The Play of Consciousness in the Web of the Universe. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1987. Pp. xvi, 226.

The Wider View: Studies in The Secret Doctrine. Adyar, Madras: Theosophical Publishing House, 1962. Pp. viii, 144.

Hodson, Geoffrey. "Cosmogogenesis in Theosophy." In *Lecture Notes: The School of the Wisdom* 2:505–51. Adyar, Madras: Theosophical Publishing House, 1955.

"Planetary and Solar Evolution." In *Basic Theosophy*, 381–467. Adyar, Madras: Theosophical Publishing House, 1981. [A revision of the corresponding section in *Lecture Notes: The School of the Wisdom* 1:377–479.]

Horne, Alexander, ed. *Alchemy and the Secret Doctrine*. Wheaton, IL: Theosophical Press, 1927. Pp. [xii], 207.

Hoskins, Ianthe H., ed. *Foundations of Esoteric Philosophy, from the Writings of H. P. Blavatsky*. London: Theosophical Publishing House, 1980. Pp. 68.

Kingsland, William. *The Physics of the Secret Doctrine*. London: Theosophical Publishing Society, 1910. Pp. x, 154.

Lancri, Salomon. *Selected Studies in The Secret Doctrine*. Trans. Ianthe H. Hoskins. London: Theosophical Publishing House, 1977. Pp. 86.

Lavender, E. Marion. *The Creative Hierarchies: Co-Workers with God*. London: Theosophical Publishing House, 1960. Pp. ix, 75.

- McDavid, William Doss. *An Introduction to Esoteric Principles*. Wheaton, IL: Dept. of Education, Theosophical Society in America, 1977. Pp. ix, 91. 2d ed. 1990.
- Mertens-Stienon, Marguerite. *Studies in Symbolism, Theogonic & Astronomical, Based on H. P. Blavatsky's Secret Doctrine*. London: Theosophical Publishing House, 1933. Pp. 135 [= 131].
- Mills, Joy. "Interpreting The Secret Doctrine: 1888–1988." *The Theosophist* (October 1988), pp. 13–9.
- Ohlendorf, W. C. *An Outline of the Secret Doctrine*. N.p.: W. C. Ohlendorf, 1941.
- Plummer, L. Gordon. *The Mathematics of the Cosmic Mind: A Study in Mathematical Symbolism*. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1970. Pp. xxvi, 217.
- Prem, Sri Krishna, and Sri Madhava Ashish. *Man, the Measure of All Things, in the Stanzas of Dzyan*. 1966; reprint Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1969. Pp. 360.
- Preston, E. W. *The Story of Creation According to The Secret Doctrine*. Adyar, Madras: Theosophical Publishing House, 1947. 2nd rev. ed. 1968. Pp. xii, 109.
- . *The Story of Man According to The Secret Doctrine*. Adyar, Madras: Theosophical Publishing House, 1949. Pp. x, 65.
- Purucker, Gottfried de. *Fountain-Source of Occultism*. Ed. Grace F. Knoche. Pasadena, CA: Theosophical Univ. Press, 1974. Pp. xv, 744.
- . *Fundamentals of the Esoteric Philosophy*. Pasadena, CA: Theosophical Univ. Press, 1932. 2nd rev. ed., 1979. Pp. xiii, 655.
- Ransom, Josephine. *The Occult Teachings of the Christ According to "The Secret Doctrine"*. Rev. ed. Adyar, Madras: Theosophical Publishing House, 1948. Pp. [ii], 72.
- . *Studies in the Secret Doctrine*. Wheaton, IL: Theosophical Press, 1934. Pp. [6], 172.
- Ransom, Sidney. *The Ethics of the Secret Doctrine*. Blavatsky Lecture, 1935. London: Theosophical Publishing House, 1935. Pp. 24.
- The Secret Doctrine and the Contribution of H. P. Blavatsky to World Thought. *American Theosophist* 57, no. 5, Spring 1969, Special Issue.
- The Secret Doctrine Centennial, 1888–1988* [Bibliography]. Wheaton, IL: Olcott Library and Research Center, Theosophical Society in America, 1988. Pp. 13.
- Shearman, Hugh. *Purpose beyond Reason*. Blavatsky Lecture, 1955. London: Theosophical Publishing House, 1955. Pp. 30.
- Symposium on H. P. Blavatsky's Secret Doctrine, Held at San Diego, California, Sat. & Sun. July 21–22, 1984: Proceedings*. San Diego: Wizards Bookshelf, 1984. Pp. 111.
- Taylor, Alfred. *The Secret Doctrine—Commentaries and Analogies*. 2 vols. Ojai, CA: Krotona School of Theosophy, 1970–1. Pp. [5], 82 + [5], 92.

Theosophical Gleanings; or, Notes on the "Secret Doctrine," by Two Students. 1890; reprint Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1978. Pp. [11], 76.

Trew, Corona G., and E. Lester Smith, eds. *This Dynamic Universe.* Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1983. Pp. 167.

Wadia, B. P. *Studies in "The Secret Doctrine."* 2 vols. Bombay: Theosophy Co., 1961–3. [7], 161 + [7], 69.

Warcup, Adam. *Cyclic Evolution: A Theosophical View.* London: Theosophical Publishing House, 1986. Pp. [viii], 144.

Wood, Ernest. *A "Secret Doctrine" Digest.* Adyar, Madras: Theosophical Publishing House, 1956. Pp. xiv, 480.

HÁTTÉRINFORMÁCIÓK ÉS ÉLETRAJZI FORRÁSOK:

Barborka, Geoffrey A. H. P. *Blavatsky: The Light-Bringer.* Blavatsky Lecture, 1970. London: Theosophical Publishing House, 1970. Pp. [2], 68.

Besant, Annie. *H. P. Blavatsky and the Masters of the Wisdom.* 1907; reprint London: Theosophical Publishing House, 1962. Pp. 60.

Caldwell, Daniel H., comp. *The Esoteric World of Madame Blavatsky.* Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, Quest Books, 2000. Pp. xii, 451.

Cleather, Alice Leighton. *H. P. Blavatsky: Her Life and Work for Humanity.* Calcutta: Thacker, Spink, 1922. Pp. vi, 125.

Cranston, Sylvia, and Carey Williams, research assistant. *HPB: The Extraordinary Life and Influence of Helena Blavatsky, Founder of the Modern Theosophical Movement.* 3rd rev. ed. Santa Barbara, CA: Path Publishing House, [1999], c. 1993. Pp. xxiv, 660.

Eek, Sven, ed. *Dâmodar and the Pioneers of the Theosophical Movement.* Adyar, Madras: Theosophical Publishing House, 1965. Pp. xvi, 720.

Fuller, Jean Overton. *Blavatsky and Her Teachers: An Investigative Biography.* London: East-West Pubs., 1988. Pp. xii, 270.

Guignette, Jean-Paul. *Bibliography of Biographical Studies on Helena Petrovna Blavatsky (1831–1891).* London: Theosophical History Centre, 1987. Pp. 12.

Hanson, Virginia, ed. *H. P. Blavatsky and The Secret Doctrine.* 2nd ed. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1988. Pp. xvii, 240.

Heindel, Max. *H. P. Blavatsky and The Secret Doctrine.* 1933; reprint Marina del Rey, CA: DeVorss, 1979. Pp. 95.

H.P.B.: In Memory of Helena Petrovna Blavatsky. By some of her pupils. London: Theosophical Publishing Society, 1891. Centenary Edition reprint, London: Theosophical Publishing House, 1991.

HPB Memorial Issue. *Theosophist* 112, no. 8, May 1991.

Humphreys, Christmas. *The Field of Theosophy*. London: Theosophical Publishing House, 1966. Pp. 64.

Keightley, Bertram. *Reminiscences of H.P.B. Adyar*, Madras: Theosophical Publishing House, 1931. Pp. [iv], 37.

Murphet, Howard. *When Daylight Comes: A Biography of Helena Petrovna Blavatsky*. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1975. Pp. xxxi, 277.

Neff, Mary K., ed. *Personal Memoirs of H. P. Blavatsky*. New York: Dutton, 1937. Pp. 323.

Olcott, Henry S. *Old Diary Leaves: The History of the Theosophical Society*. 6 vols. 1895–1935; reprint Adyar, Madras: Theosophical Publishing House, 1974–5.

Purucker, Gottfried de, in collaboration with Katherine Tingley. *H. P. Blavatsky: The Mystery*. San Diego: Point Loma Pubs., 1974. Pp. xviii, 242.

Reigle, David, and Nancy Reigle. *Blavatsky's Secret Books: Twenty Years' Research*. San Diego, CA: Wizards Bookshelf, 1999. Pp. vi, 181.

Ryan, Charles J. *H. P. Blavatsky and the Theosophical Movement*. 2nd rev. ed. by Grace F. Knoche. Pasadena, CA: Theosophical Univ. Press, 1975. Pp. xviii, 358.

Sinnett, A. P. *Incidents in the Life of Madame Blavatsky*. London: Redway, 1886. Pp. xii, 324.

Van Mater, Kirby. "The Writing of *The Secret Doctrine*." In *An Invitation to The Secret Doctrine*. Pasadena, CA: Theosophical Univ. Press, 1988. Pp. 11, [6].

Wachtmeister, Countess Constance, et al. *Reminiscences of H. P. Blavatsky and The Secret Doctrine*. Reprint Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1989. Pp. xv, 141.

Zirkoff, Boris de. *Rebirth of the Occult Tradition*. Adyar, Madras: Theosophical Publishing House, 1977. Pp. 78. Reprinted from "Historical Introduction: How *The Secret Doctrine* Was Written," pp. [1–76] of vol. 1 of the de Zirkoff edition of *The Secret Doctrine* in the Collected Writings series.

H.P. Blavatsky más írásai:

Collected Writings. 14 vols. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1966–85.

Collected Writings: Cumulative Index. Vol. 15 of the *Collected Writings*, comp. Boris de Zirkoff. Ed. Dara Eklund. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1991. Pp. xiii, 633.

Dynamics of the Psychic World. Comp. Lina Psaltis. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1972. Pp. xvii, 132.

The Esoteric Writings. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1980. Pp. 500.

From the Caves and Jungles of Hindostan. Trans. Boris de Zirkoff. Collected Writings series. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1975. Pp. lvii, 719.

H. P. Blavatsky, On the Gnostics. Comp. H. J. Spierenburg. San Diego, CA: Point Loma Publications, 1994. Pp. xiv + 308.

H. P. Blavatsky to the American Conventions, 1888–1891. With a historical perspective by Kirby Van Mater. Pasadena, CA: Theosophical University Press, 1979.

H.P.B. Speaks: Letters Written by H. P. Blavatsky from 1875 Onwards, H.P.B.'s Diary for 1878, and Some Extracts from Scrapbook No. 1. 2 vols. Ed. C. Jinarajadasa. Adyar, Madras: Theosophical Publishing House, 1950–1. Pp. xii, 248 + xix, 181.

H.P.B. Teaches: An Anthology. Comp. Michael Gomes. Adyar, Madras: Theosophical Publishing House, 1992.

The Inner Group Teachings of H. P. Blavatsky to Her Personal Pupils (1890–91). Comp. Henk J. Spierenburg. 2d ed. rev. and enlarged, with an introduction by Daniel H. Caldwell and Henk J. Spierenburg. San Diego: Point Loma Pubs, 1995. Pp. xxxvi, 254.

Isis Unveiled: A Master-Key to the Mysteries of Ancient and Modern Science and Theology. 2 vols. Ed. Boris de Zirkoff. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1994. Pp. [63], [vi], xlv, 657 + [4], [vi], iv, 848.

The Key to Theosophy. Photographic reproduction of the original edition of 1889. Los Angeles: Theosophy Co., 1962. Pp. xii, 310.

The Key to Theosophy: An Abridgement. Ed. Joy Mills. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1992. Pp. xv, 176.

The Letters of H. P. Blavatsky. Vol. 1. Ed. John Algeo. "H. P. Blavatsky, Collected Writings." Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, Quest Books, 2003. Pp. xix, 634.

The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett. Ed. A. T. Barker. 1925; reprint Pasadena, CA: Theosophical Univ. Press, 1973. Pp. xvi, 404.

"Mistaken Notions on the *Secret Doctrine*." *Lucifer* 6 (June 1890): 333–5. Also in *Collected Writings* 12:234–7; and appendix 4 of this course.

The New Testament Commentaries of H. P. Blavatsky. Ed. H. J. Spierenburg. San Diego: Point Loma Pubs., 1987. Pp. xiv, 343.

The Right Angle: H. P. Blavatsky on Masonry in Her Theosophical Writings. Comp. Geoffrey A. Farthing. London: Theosophical Publishing House and Blavatsky Trust, 2003. Pp. [iv] + 83.

The Theosophical Glossary. Photographic facsimile of the 1892 edition. Los Angeles: Theosophy Co., 1973.

Transactions of the Blavatsky Lodge of the Theosophical Society: Discussions on the Stanzas of the First Volume of *The Secret Doctrine*. 1890–1; reprint Covina, CA: Theosophical Univ. Press, 1946. Pp. [6], 118.

The Voice of the Silence, Being Chosen Fragments from the "Book of the Golden Precepts." For the Daily Use of Lanoos (Disciples). Facsimile reprint of the original edition of 1889. With an introduction, "How The Voice of the Silence Was Written" by Boris de Zirkoff, and an index. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1992. Pp. 40a, xiv, 122.

FORRÁSMUNKÁK:

The Anugita. Trans. K. T. Telang. 1882. Pp. 176.

The Book of Enoch the Prophet. Trans. Richard Laurence. Pp. 235.

Chaldean Account of Genesis. Trans. George Smith. 1876. Pp. 340.

The Desatir. Trans. Mulla Firuz Bin Kaus. 1818. Pp. 190.

The Divine Pymander of Hermes Trismegistus. Trans. John Everard. 1650. Pp. 140.

The Eleusinian and Bacchic Mysteries. By Thomas Taylor. Annotated by Alexander Wilder. Pp. 192.

The Gnostics and Their Remains. By C. W. King. 1864. 2d ed. 1887. Pp. 466.

Iamblichus: On the Mysteries. Trans. Thomas Taylor. 1821. Pp. 400.

Key to the Hebrew-Egyptian Mystery in the Source of Measures. By J. R. Skinner. 1875. Pp. 324.

The Lost Fragments of Proclus. Trans. Thomas Taylor. 1825. Pp. 128.

Mythical Monsters. By Charles Gould. 1886. Pp. 412.

The Origin and Significance of the Great Pyramid. By C. S. Wake. 1882. Pp. 102.

The Pythagorean Triangle. By George Oliver. 1875. Pp. 237.

Qabbalah. By Isaac Myer. 1888. Pp. 499.

Sacred Mysteries among the Mayas and the Quiches. By Augustus Le Plongeon. 1886. Pp. 200.

EGYÉB, HIVATKOZOTT MŰVEK:

Carroll, Lewis. *The Annotated Alice*. Ed. Martin Gardner. New York: Potter, 1960. Pp. 352.

Hawking, Stephen W. *A Brief History of Time*. New York: Bantam, 1988. Pp. x, 198.

Kuhn, Thomas S. *The Structure of Scientific Revolutions*. 2nd ed. enlarged. Chicago: Univ. of Chicago Press, 1970. Pp. xii, 210.

Ouspensky, P. D. *Strange Life of Ivan Osokin*. 1947; reprint New York: Hermitage, 1955. Pp. [2], 166.

Toynbee, Arnold J. *A Study of History*. 2 vol. abridged ed. London: Oxford Univ. Press, 1946–57. Pp. xiii, 617 + xiii, 414.

Wei, Henry, trans. *The Guiding Light of Lao Tzu: A New Translation and Commentary on the Tao Teh Ching*. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House, 1982. Pp. xii, 234.

2. FÜGGELÉK: OLDALSZÁMOZÁSOK MEGFELELTETÉSE

(A TT eredeti kiadása és az „adyari kiadás” oldalszámzásának megfeleltetése. Eredeti formájában érdektelen a TT magyar változata és e fordítás olvasója számára, ezért magyarra fordításának nincs értelme. Ha a TT magyar kiadás megszületik, az adyari kiadás helyett ahhoz érdemes lehet majd ezt a megfeleltetést elkészíteni.)

3. FÜGGELÉK: A BOWEN JEGYZETEK

A „TITKOS TANÍTÁS” ÉS ANNAK TANULMÁNYOZÁSA.

Az alábbiakban közölt naplójegyzet kivonatos részleteket ad HPB kiválasztott tanítványainak 1881-1891 között adott tanításaiból, és abból a vastag kéziratkötegből származik, melyet apám hagyott hátra, aki e tanítványok egyike volt.

■ P. G. B. Bowen

[Első alkalommal megjelent a *Theosophy in Ireland* hasábjain az 1932. évfolyam január-márciusi számában. Az itt közölt változat angol eredetijének forrása: *An Invitation to the Secret Doctrine* (Pasadena CA.: Theosophical University Press, 1988), 1-6 oldal. A szögletes zárójelben olvasható megjegyzéseket a jelen műben a tanulmányozás megkönnyítésére adtuk hozzá.]

[Első témakör: A Titkos Tanítás mint tekintély]

[1. A jegyzetek keletkezéséről.] HPB a múlt héten különösen érdekesen beszélt a TT-ről. Jó lesz, ha megpróbálok rendet teremteni és biztonságosan papírra vetni, amíg frissen az emlékezetemben van. Amint ő maga mondta el, lehet, hogy harminc-negyven év múlva valaki számára hasznos lehet. [A jegyzetek 1891-ben születtek, és 1932-ben kerültek nyilvánosságra, azaz valamivel több, mint 40 évvel később.]

[2. A könyv és a tanítás.] Először is tehát, a TT csupán igen kicsiny töredéke az ezoterikus tannak, amit az Okkult Testvériség magasabb tagjai ismernek. Csak annyi van benne – mondta –, amennyit a világ a következő évszázadban be tud fogadni. Ebből felmerült egy kérdés, amit a következőképpen magyarázott meg: -

[3. A könyv mely többet tartalmaz, mint amiről írója tud, önállóságot követel az olvasójától] A „világ” a személyes természetében élő embert jelenti. Ez a „világ” a Titkos Tanítás két kötetében meg fogja találni mindazt, amit legmagasabb fokú értelmével megérthet, de nem többet. Azonban ezzel nem azt akarta mondani, hogy a tanítvány, aki nem „a világban” él, ne találhatna sokkal többet a könyvben, mint amennyit „a világ” talál. Minden forma, még a legkezdetlegesebb is, rejtve magában hordja „teremtőjének” arcképét. Ugyanígy valamely szerző műve is, akármilyen homályos, tartalmazza a szerző tudásának rejtett képét. Ebből a mondásából arra következtetek, hogy a TT-nak mindent magában kell foglalnia, amit HPB tud, és még sokkal többet is, hiszen nagy része olyan emberektől származik, akiknek tudása sokkal, de sokkal nagyobb az övénél. Ráadásul félreérthetetlenül utal arra, hogy másvalaki esetleg találhat benne olyan tudást is, amivel ő maga nem rendelkezik. Izgalmas gondolat, hogy talán még én is lelhetek HPB szavaiban olyan ismeretet, amiről ő maga nem tud. Sokáig foglalkozott ezzel a gondolattal. X később ezt mondta: „Úgy látszik, HPB kezd elbizonytalanodni”, ami alatt, azt hiszem azt értette, a saját tudásába vetett bizalmát. De ... és ..., meg én is talán jobban értjük, mit akart mondani. Kétségtelenül azt mondja, hogy ne horgonyozzunk le sem nála, mint végső tekintélynél, sem senki másnál, hanem teljesen saját bővülő érzékeléseinkre bízunk magunkat.

[4. Megerősítés.] (Későbbi jegyzet a fentiekhez: Igazam volt. Egyenesen megkérdeztem, és ő mosolygott és bólintott. Megéri, hogy az ember elnyerje az ő jóvánhagyó mosolyát! – (Aláírás) Robert Bowen.]

[Második témakör: A Titkos Tanítás tanulmányozásának módja]

[5. Bevezetés.] Végre sikerült rávennünk HPB-t, hogy mutassa meg a helyes utat a Titkos Tanítás tanulmányozásához. Hadd írjam le, amíg jól emlékszem rá.

[6. Négy kulcsfontosságú bekezdés.] Ha – mondta – a TT-ügy olvassuk, oldalról oldalra, mint bármely könyvet, abból csak zűrzavar keletkezhet. Ha évekbe telik is, az első dolog az, hogy némileg felfogjuk az ELŐSZÓban megadott „Három alapvető elvet” [1: 13-30]. Kövessük ezeket nyomon az Ismétlésben – az I. kötet (I. rész) ÖSSZEFOGLALÁSBAN [1: 272-78] lévő számozott tételeket. Azután vegyük az BEVEZETŐ JEGYZETEKET és a UTÓSZÓT a II. kötetből.

[7. A Fajok egymást követik, de mégis mind egyszerre jelen vannak.] HPB nagyon határozottan nyilatkozik a fajok és alfajok eljövételével kapcsolatos tanítás fontosságáról (ami a UTÓSZÓban olvasható). A szokásosnál nyíltabban mondta ki, hogy voltaképpen nincs olyasmi, mint a fajok leendő „eljövetele”. „Nincs sem ELJÖVETEL, sem ELMŰLÁS, hanem csakis örök KELETKEZÉS” – mondja. A negyedik gyökérfaj még mindig él. És él a harmadik és a második és az első is – vagyis megnyilvánulásaik jelen vannak a mi mostani anyagi sínkunkon. Azt hiszem, értem, mit akar mondani, de képtelen vagyok szavakban kifejezni. Ugyanígy itt van a hatodik alfaj, a hatodik és a hetedik gyökérfaj, sőt még a jövő KÖRÖK emberei is. Elvégre ez érthető. A tanítványok, a Testvérek és az Adeptusok nem lehetnek a hétköznapi ötödik alfaj emberei, mert a faj a fejlődés egyik állapota.

[8. Veszélyek és téveszmék a Fajokkal kapcsolatban.] A tekintetben azonban nem hagy semmi kétséget, hogy ami az emberiség tömegeit illeti, (időben és térben) évszázadok választanak el még a hatodik alfajtól is. Úgy láttam, hogy HPB különös aggályossággal hangsúlyozta ezt a pontot. Homályosan utalt azokra a „veszélyekre és káprázatokra”, amelyek abból a gondolatból származhatnak, hogy az új faj megjelenése a világon már bizonyosan küszöbön áll. Szerinte egy-egy alfaj időtartama az emberiség nagy részére a csillagászati évvel esik egybe (a Föld forgástengelye dőlésszögének ingadozása által az égen leírt kör – körülbelül 25000 év). Ez pedig ugyancsak későbbre teszi még az új faj megjelenését. [E jegyzetek papírra vetését követő évszázadban, nem sokkal az után, hogy nyilvánosságra hozták őket, Németországban hatalomra került Hitler, és a náci eszmék megalkotói a maguk „felsőbbrendű fajról” kiagyalt elképzelései alátámasztása végett kiforgatták a fajokkal kapcsolatos tanítást. HPB „különös aggályossága” talán ennek előérzetből fakadt.]

[Harmadik témakör: Alapelvek]

[9. Bevezetés.] Az elmúlt három hétben figyelemre méltó témánk volt, a TT-t tanulmányoztuk. Rendbe kell szednem és leírnom a feljegyzéseimet, mielőtt elveszíteném azokat.

[10. A Tanítás folyamat, nem végeredmény.] HPB nagyon sokat beszélt az „ALAPVETŐ ELVEKRŐL”. Azt mondja: Ha valaki azt képzei, hogy kielégítő képet kap a világegyetem felépítéséről a TT-ből, akkor annak tanulmányozása csak megzavarja. Az nem azért íródott,

hogy ilyen végső véleményt mondjon ki a létezésről, hanem hogy AZ IGAZSÁG FELÉ VEZESSEN. Ezt az utóbbi kitétel sokszor megismételte.

[11. A Titkos Tanítás exoterikus és ezoterikus értelmezései] Hiábavaló, sőt annál is rosszabb, ha elmegyünk olyanokhoz, akiket haladott tanulmányozóknak képzelünk – mondta – és arra kérjük őket, hogy „fordítsák le” nekünk a TT-t. Nem tudják megtenni. Ha meg is kísérlük, nem adhatnak többet száraz exoterikus értelmezésnél, ami távolról sem hasonlít az IGAZSÁGra. Ha ezt a fordítást fogadjuk el, akkor merev elképzelésekhez horgonyozzuk le magunkat, holott az IGAZSÁG túl van minden általunk megfogalmazható vagy kifejezhető elképzelésen. Az exoterikus értelmezésekkel minden rendben van, és ő nem is ítéli el, ameddig csak kezdők számára szóló útmutatásokként használják azokat, és a kezdők nem is fogadják el ennél többnek. Persze sokan, akik a Teozófiai Társulatban vannak, vagy még később fognak csatlakozni, potenciálisan képtelenek túllépni a közönséges exoterikus fogalmakon. Vannak és lesznek azonban mások is, és számukra HPB a TT megközelítésének következő és helyes útját jelöli ki.

[12. Az Igazság földjén nem vezetnek utak.] Úgy közelítsétek meg a TT-t – mondja –, hogy nem reméletek tőle a létezés végső igazságát és semmi más gondolatotok ne legyen, csak az, hogy milyen messzire vezethet el az Igazság FELÉ. Lássátok a tanulmányban az elme gyakorlásának és fejlesztésének olyan módját, amelyet másféle tanulmányok soha nem adnak meg. Tartsátok be a következő szabályokat:

[13. Négy alapvető eszme.] 1. Akármit tanulmányozunk is a TT-ban, a fogalomalkotás alapjaként tartsuk észben a következő eszméket.

[14. Az Egység kettős aspektusa] (a) MINDEN LÉTEZŐ ALAPVETŐ EGYSÉGE. Ez az egység nagyon különbözik az egység hétköznapi fogalmától – mint amikor azt mondjuk, hogy valamely nemzet vagy hadsereg egységes, vagy hogy ezt a bolygót azzal a bolygóval mágneses erővonalak foglalják egységbe, vagy más effélet. A tanítás nem erről szól. A létezés EGY, nem pedig egymáshoz kapcsolódó dolgok összessége. Alapjában véve EGYETLEN LÉTEZŐ van. Ennek a LÉTEZŐnek két megjelenése van, egy pozitív és egy negatív. A pozitív a szellem, vagy a TUDATOSSÁG. A negatív az ANYAG a tudatosság eszköze, alanya. Ez a Létező elsődleges megnyilvánulásában az Abszolútum. Mivel abszolút, semmi nincs rajta kívül. Ő a TELJES-LÉTEZŐ. Oszthatatlan, különben nem volna abszolút. Ha egy részét el lehetne különíteni, a megmaradó rész nem volna abszolút, különben rögtön felmerülne az ÖSSZEHA-SONLÍTÁS kérdése közte és az elkülönített rész között. Az összehasonlítás nem fér össze az abszolút semmilyen fogalmával. Világos tehát, hogy ennek az alapvető EGYETLEN LÉTEZÉS vagy Abszolút Létező kell hogy legyen a VALÓSÁG minden létező formában.

[15. A teozófia azoknak szól, akik tudnak gondolkodni.] Azt mondtam, hogy nekem ez ugyan világos, de nem hiszem, hogy minden alosztály fel tudná fogni. „A teozófia” – mondta erre – „azoknak való, akik tudnak gondolkodni, vagy akik rá tudják kényszeríteni magukat a gondolkodásra, nem a lusta észjárásúak számára”. HPB mostanában nagyon elnéző lett. Régebben az átlag tanulókat csak így nevezte: “Tökfilkók”.

[16. Mi vagyunk az Egység.] Az atom, az ember, az Isten – mondotta – mindegyik külön-külön és együtt is végső elemzésben, VALÓDI EGYÉNISÉGEIK tekintetében Abszolút Léte-

zók. Ezt a gondolatot mindig ott kell tartanunk elménk hátsó szegletében, hogy alapul szolgáljon minden elképzelésnek, ami a TT tanulmányozásából születik. Abban a pillanatban, amikor megfedezünk róla (és ez igen könnyen megtörténhet, ha valaki az ezoterikus bölcsélet sok bonyolult aspektusával foglalkozik), felülkerekedik a KÜLÖNÁLLÁS gondolata, és tanulmányozásunk értékét veszíti.

[17. Minden anyag élő; tudat és anyag összekapcsolódnak.] (b) A második észben tartandó eszme az, hogy HOLT ANYAG NINCS. Minden egyes atom él. Nem is lehet másképpen, hiszen minden atom maga is Abszolút Létezés. Ezért nincs olyasmi, mint az éter „terei” vagy akasha, vagy nevezzük, ahogyan akarjuk, ahol angyalok és elementálok fickándoznak mint pisztrángok a vízben. Ez a közkeletű elképzelés. Az igazságnak megfelelő az, hogy az anyag bármely szintjén lévő minden atom maga is egy-egy ÉLET.

[18. Az Egész jelen van minden részben.] (c) A harmadik alapvető és észben tartandó előtt tartandó eszme az, hogy az ember a MIKROKOZMOSZ. Mivel pedig az, a mennyek összes hierarchiái léteznek benne. A valóságban azonban nincs sem makrokozmosz, sem mikrokozmosz, csak EGY LÉTEZÉS van. A nagy és kicsiny csak akkor nagy és kicsiny, ha korlátozott tudat szemléli.

[19. A Nagy Hermészi Axióma mint szintézis.] (d) A negyedik és utolsó alapvető eszme az, amelyet a Nagy Hermészi Axióma fejez ki. Ez voltaképpen összegezi és egységbe foglalja az összes többi.

[20. Az Axióma: a kozmosz rendje egyszerre a hatalom hierarchiája és az egyenlőség szövevénye.]

Miként belül, úgy kívül;

Miként a nagy, úgy a kicsi;

Miként fenn, úgy alant;

Csupán csak EGY ÉLET és TÖRVÉNY van;

És aki működteti, az EGY.

Semmi sem belső, semmi sem külső;

Semmi sem nagy, semmi sem kicsi;

Semmi sem emelkedett, semmi sem alantas

Az Isteni Rendben.

[21. E négy eszme mindenben felismerhető.] Mindegy, mit tanulmányozunk a TT-ban, ezekkel az alapvető elvekkkel kell összhangba hoznunk, ezekhez kell viszonyítanunk.

[22. A gondolkodás megváltoztatja az agyat.] Megemlítettem, hogy az efféle mentális gyakorlat bizonyára roppant kimerítő. HPB mosolygott és bólintott. Az ember ne legyen bolond – mondta – és ne kergesse magát a bolondok házába azzal, hogy mindjárt az elején túl sokat akar elérni. Az ember agya az éber tudat eszköze és minden kialakított tudatos mentális kép az agy atomjainak változását és megsemmisülését jelenti. A mindennapi szellemi tevékenység az agyban jól kitaposott ösvényeken halad, és nem kényszerít hirtelen alkalmazkodásra és anyagának pusztítására. Ez az újfajta szellemi erőfeszítés azonban nagyon mást kíván – „új agybeli utak” kiépítését, az agy apró sejtjeinek más rendbe állítását. Ha ezt meg gondolatlanul erőszakoljuk, komoly fizikai károsodást okozhatunk az agyunknak.

[23. A dzsnâna jóga mint folyamat kiterjeszti az elmét, mentális képeket használva túllép az elmén.] A gondolkodásnak ez a módja – mondta – az, amit Indiában dzsnâna jóganak neveznek. Amint az ember előre halad ebben a jógában, azt veszi észre, hogy elképzelések merülnek fel, amelyeket, bár tudatosak, nem tud kifejezni, sem pedig bármiféle mentális képpé alakítani. Idővel ezek a elképzelések mentális képekké alakulnak. Ekkor kell nagyon vigyázni, és nem szabad engedni, hogy félrevezessen az az elképzelés, hogy ez az újonnan összeállt és csodálatos kép szükségszerűen a valóságot ábrázolja. Nem ábrázolja azt. Ha az ember tovább dolgozik, azt látja, hogy az egykor csodált kép fakó és elnagyolt lesz, míg végül egészen eltűnik, vagy az ember elveti magától. Ez megint veszedelmes pont, mert az emberben egy időre úr támad, nincs semmi elképzelés, amire támaszkodhatna és az ember kísértésbe eshet, hogy jobb híján az elvetett képet felelevenítve abba kapaszkodjon. Az igaz tanulmányozó azonban nyugodtan tovább dolgozik, és tapasztalja, hogy hamarosan ismét formát még nem öltött felvillanások jönnek, amelyekből idővel az előzőnél nagyobb és szebb képek keletkeznek. Ám a tanuló mostmár tudni fogja, hogy soha semmiféle kép nem ábrázolhatja az IGAZSÁGOT. Ez a legutóbbi csodálatos kép is megfakul és elenyészik, csakúgy, mint a többi. És ez így megy tovább, amíg végül az ember felülemelkedik az elméjén és az elme képein, és belép, ismerőjévé válik a FORMA-NÉLKÜLI világnak, amelynek minden forma csak leszűkített visszatükröződése.

[24. A Titkos Tanítás tanulmányozása egyfajta dzsnâna jóga – az igazi út a nyugati embernek.] A Titkos Tanítás igaz tanulmányozója egy Dzsna Jogi, és a jóga ezen útja az Igaz Út a nyugati ember számára. A Titkos Tanítás azért született, hogy jelzőkarókként vezesse őt ezen az Úton.

[25. A Valóság szavakkal nem közölhető.] (Későbbi megjegyzés: Felolvastam HPB-nek tanítása ezen megfogalmazását és kérdeztem, jól értettem-e őt. Buta tökfilkónak nevezett, ha azt képelem, hogy szavakkal bármit is helyesen ki lehet fejezni. De mosolygott és bólintott, és azt mondta, hogy igazán jobban megértettem, mint valaha bárki más, sőt jobban, mint ő maga meg tudta érteni.)

[Összefoglalás]

[26. A tanítvány kötelessége.] Nem is tudom, miért írom le mindezt. Át kellene adni a világnak, de én túl öreg vagyok hozzá. Olyan gyermeknek érzem magam HPB mellett, pedig életkort tekintve húsz évvel idősebb vagyok nála.

[27. Tudás a szavakon túl.] Amióta két évvel ezelőtt találkoztunk, HPB nagyon megváltozott. Elképesztő, mennyire erősen tartja magát súlyos betegségében. Ha semmit sem tudna és semmit sem hinne, HPB akkor is meggyőzné az embert, hogy ő olyasvalaki, aki messze és túl van teste és elméje fölött. Úgy érzem, különösen ezen utolsó összejövetelek idején, amióta testileg annyira elesetté vált, hogy egy másik és magasabb világból kapjuk a tanításokat. Mintha éreznénk és TUDNÁNK, amit mond, nem pedig testi füleinkkel hallanánk azt. X tegnap este körülbelül ugyanezt mondta.

1891. április 19.

Robert Bowen s.k., a Királyi Haditengerészet parancsnoka

4. FÜGGELÉK: TÉVES ELKÉPZELÉSEK A TITKOS TANÍTÁSRÓL

(Az alábbiak Levelezés címszóval a *Lucifer* 6. számában (1890. június) láttak napvilágot, a 333-335. oldalon. A bekezdések szögletes zárójeles számozása e könyv adaléka.)

[1.] A Titkos Tanítás megjelenésétől kezdve a teozófiát tanulmányozók (az okkult tudományok belső köreinek tagjait kivéve) arról panaszkodtak, hogy a mű tanításai nem kielégítőek számukra. Egyikük - hogy egy terjedelmes, elvakult gyalázkodást említsek egy régi, kíméletlen, ámbár igazán jelentéktelen ellenséget idézzek fel - azt veti szememre, hogy túl sok támadási felületet hagyok azzal, hogy keveset vettem figyelembe a modern tudomány és modern gondolat (!) témaköréből. Egy másik azt hánytorgatja fel, hogy magyarázataim nem teljes körűek. Amint mondja:

[2.] "Az utóbbi tíz évben megszállott olvasója voltam a teozófiai irodalomnak. Elolvastam és újra elolvastam a Titkos Tanítást, összefűztem különböző bekezdéseinek értelmét, és semmit sem találtam annyira elkedvetlenítőnek, mint amikor az ember úgy érzi, eljutott valamely okkult igazság megértésének küszöbére, és a dolog már épp kezdene tisztán alakot öltetni, amikor az egészzet romba dönti valamilyen exoterikus vallási vagy filozófiai hivatkozás, kisiklatva ezzel az egész gondolatmenetet és befejezetlenül hagyva a magyarázatot... Megérthetjük a részleteket, de képtelenek vagyunk az eszmét tömören, egybefüggően megragadni, különösen ami a Parabrahm (az Abszolút), az Első és Második Logosz, szellem, anyag, Fohat, stb. fogalmát illeti."

[3.] Ez egyenes és természetes következménye az alapvetően téves feltevésnek, hogy én a Titkos Tanítás című munkámat bármikor is igyekeztem volna összefésülni korunk tudományával, vagy megpróbáltam volna „okkult ismereteket” elmagyarázni. Akkor (és mai is) sokkal inkább *a tényekkel* törődtem, nem pedig tudományos feltevésekkel. Első és egyetlen célom volt világossá tenni, hogy minden exoterikus vallás és filozófiai irányzat - legyen bármilyen régi vagy a legújabb- az elsőtől az utolsóig pusztán az ősi „Bölcsesség Vallás” visszhangja volt. Igyekeztem bemutatni, hogy a TUDÁS FÁJA csakúgy, mint az Igazság maga, mindig is *Egy* volt, és hogy bármilyen változatos formát öltsenek is a lombok és gallyak, a fő ágak és a törzs továbbra is a régi fáé, melynek árnyékában felcseperedtek és megerősödtek a jelenkor emberiségét földünkön megelőző fajok (mostanra) ezoterikus filozófiai.

[4.] Ezt a célkitűzést - amennyire lehetséges - úgy hiszem sikerült teljesítenem a Titkos Tanítás első két kötetével. Nem az ezoterikus tanítások okkult filozófiáját szándékoztam megmagyarázni, hiszen akkor a „Titkos” annyira maradt volna titkos, mint Pulcinella titka a színpadról szétkürtölve. Egyszerűen azt akartam közzétenni, *amit ki lehetett adni*, párhuzamba állítva ezt az elmúlt korok és napjaink népeinek dogmaival, hitvilágával. Mindezt azért, hogy világossá váljon ezek eredete, és az, hogy mennyire eltorzultak mostanra. Ha munkám a világ jelenlegi, materialista feltételezések és vallásellenesség által uralt állapotában túl korai a széles tömegek számára, hát az a tömegek baja. A teozófia komoly tanulmányozói számára nem volt túl korai - kivéve talán azokat, akik arra számí-

tottak, hogy egy, a már szinte feledésbe merült múlt és a jelenkor vallási és filozófiai összefüggéseinek kifinomult rendszerét elemző értekezés olyan könnyű olvasmány lehet, mint valami olcsó lektúr az állomás újságos bódéjából. Még egyetlen filozófiai rendszer is, legyen az Kanté, Herbert Spenceré, Spinozáé vagy Hartmanné, több évnyi tanulmányozást igényel. Hát akkor egy múltól, amely több tucat filozófiai eszmerendszert és fél tucat világvallást hasonlít össze, amelynek a legnagyobb elővigyázatossággal kell a gyökereket felfednie, és emiatt csak néhol tehet *utalásokat* a majdan itt-ott kibomló virágokra – nem lehet azt elvárni, hogy első olvasásra felfogható legyen, sőt még a sokadikra sem, hacsak az olvasó ki nem alakít ehhez egy rendszert a maga számára. Hogy ez igenis elvégezhető és el is végzik, bizonyítja a „Az Ezoterikus Iskola Két Tanulója”. Ők most szintetizálják a Titkos Tanítást, még hozzá felettebb világos és érthető módon ennek a magazinnak a lapjain. Ők sem értettek többet belőle az első olvasás után, mint bárki más. De kemény elszántsággal munkához láttak. Tárgymutatót készítettek maguknak, és a tartalmat két-*exoterikus* és *ezoterikus* – részre osztották, majd miután ezt az előkészítő munkát elvégezték, az első részt közkinccsé tették, míg a másodikat megtartották a maguk tanulmányaihoz és használatára. Miért ne tehetné meg ugyanezt minden komoly teozófus?

[5.] A tudás megszerzésének több módja van. (a) Az egyház vagy a tudomány diktátumainak kritikátlan elfogadása; (b) Mindkettő elvetése, és törekevés arra, hogy az ember önmaga találja meg az igazságot a maga számára. Az első módszer könnyű és társadalmi megbecsüléshez, az emberek elismeréséhez vezet. A másik nehéz és a megszokottnál sokkal nagyobb mérvű elkötelezettséget kíván az Igazság iránt, továbbá a közvetlen személyes előnyök figyelmen kívül hagyását és rendíthetetlen kitartást követel. Így volt ez a régi időkben, és így van ma is, a különbség talán csak annyi, hogy napjainkban az Igazság iránti ilyen mérvű elkötelezettség ritkábban fordul elő, mint a régmúltban. Ami azt illeti, napjaink keleti tanulmányozóinak hajlama arra, hogy figyelmen kívül hagyják saját érdekeiket ugyanolyan mérvű, mint amilyen a nyugati gondolkodás erőszakossága és más emberek gondolatainak kritizálására való hajlama.

[6.] Megköveteli és elvárja, hogy az ő „Ösvénye” felszereltesse a modern kor minden önző kényelmével, aszfaltozva legyen, felszerelve gyors vasútvonalakkal és távíróval, sőt még távcsővel is el legyen látva, amelyen át kedve szerint, ülve kísérheti figyelemmel, amint mások dolgoznak. És miközben kritizálja őket, a legkönnyebb módot keresi arra, hogy az okkultista és a teozófia műkedvelő tanulmányozója szerepében tetszelegjen. Az ezoterikus tudáshoz vezető valódi „Ösvény” nagyon más. A bejáratát benőtte a feledés túskebokrainak bozótja, elmúlt korok karikatúrává torzult „igazságai” kidőlt fákként akadályozzák a haladást, a megvető önelégültség köde akadályozza a látást, és minden nagy eszmét a felismerhetetlenségig kiforgattak. Már pusztán a küszöbön átlépés is rendületlen, gyakran minden köszönetet vagy elismerést nélkülöző, éveken át tartó munkát követel. És ha egyszer sikerült a bejárat túloldalára lépni, a megfáradt vándorra gyötrelmes gyalogút vár, mert a keskeny ösvény nyaktörő, feltérképezetlen és ismeretlen meredélyeken át vezet, kivéve azoknak, akik korábban már elérték a felhősapkába burkolózó csúcsokat. Így kell előre haladnia lépcsőről lépésre, minden egyes centiméterért saját erőfeszítésével fizetve. Mindig tovább kell haladnia, különös, az időjárás által alig kivehetővé koptatott jelekkel vésett útjelzők által eligazítva, melyek jelentését csak menet közben

értheti meg, mert jaj annak, aki leülve kényelmesen kijelenti, hogy „kivehetetlen”. A „Szem Tana” nem más mint *Mája*, csakis a „Szív Tana” emelheti őt a kiválasztottak közé.

[7.] Csoda hát, ha oly kevesen érik el a kitűzött célt, hogy olyan sokan vannak a meghívottak, de kevesen a kiválasztottak? Vajon nem ennek adja okát a Csend Hangjának alábbi sorai? „Büszkén mondja az előbbi: ‘Íme, én tudom’, - azok pedig, akik alázatosságban arattak, halkán hitet tesznek: ‘Így hallám azt’.”⁹ És így csak ők lesznek kiválasztottak.

H. P. Blavatsky

⁹ A magyar kiadásban: II. töredék, A Két Ösvény (*A ford.*)